

Technická univerzita v Liberci
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: Českého jazyka a literatury
Studijní program: 2. stupeň
Kombinace: český jazyk – německý jazyk

**JAROSLAV HAŠEK OČIMA SVÝCH
ŽIVOTNÍCH DRUŽEK**

JAROSLAV HAŠEK IN THE EYES OF HIS LIFE PARTNERS

Diplomová práce: 2000–FP–KČL– 019

Autor:

Iva Lhotáková

Podpis:

Adresa:

Na Kamenci 1848

511 01 Turnov

UNIVERZITNÍ KNIHOVNA
TECHNICKÉ UNIVERZITY V LIBERCI

3146060070

Vedoucí práce: Mgr. Karel Dlabola

Konzultant:

Počet

stran	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
72	0	0	45	10

V Liberci dne: 15. 5. 2003

TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6

Tel.: 048/535 2515

Fax: 048/535 2332

Katedra: ČESKÉHO JAZYKA a LITERATURY

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

Diplomantka: Iva LHOTÁKOVÁ

Adresa: Na Kamenci 1848, 511 01 Turnov

Obor (kombinace): Český jazyk - německý jazyk

Název DP: JAROSLAV HAŠEK OČIMA SVÝCH
ŽIVOTNÍCH DRUŽEK

Název DP v angličtině: JAROSLAV HAŠEK IN THE EYES
OF HIS LIFE PARTNERS

Vedoucí práce: Mgr. Karel Dlabola

Konzultant:

Termín odevzdání: 30. dubna 2001

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 30. 4. 2000

V. Lunde

moděkan

K. Dlabola

vedoucí katedry

Převzal (diplomant): Iva Lhotáková

Datum: 30. 4. 2000

Podpis: *I. Lhotáková*

Cíl práce:

Příspěvek k charakteristice jednoho z nejslavnějších, ale zároveň i nejproblematičtějších českých spisovatelů.

Srovnání charakteristik Jaroslava Haška, jak vyplývají z pohledů jeho dvou životních družek.

Obsah:

Interpretace a srovnání vzpomínek životních družek Jaroslava Haška, popř. jejich srovnání se vzpomínkami dalších osobností, kteří Jaroslava Haška znali.

Literatura:

Hašková, J.: Profil mrtvého druha.

Sauer, F.: Franta Habán ze Žižkova. Nakl. pol. lit., Praha 1965.

Pytlík, R.: Zpráva o Jaroslavu Haškovi. Panorama, Praha 1982.

Pytlík, R.: Toulavé house. MF, Praha 1971.

Langer, F.: Byli a bylo. SPN, Praha 1992.

Lada, J.: Kronika mého života. Čs. spisovatel, Praha 1973.

Kuděj, Z. M.: Ve dvou se to lépe táhne. Lidové nakl., Praha 1971.

Longen, E. A.: Můj přítel Jaroslav Hašek. Melantrich, Praha 1983.

Štrossová, J.: Jaroslav Hašek 1883-1923. Okresní knihovna,
Havlíčkův Brod 1983.

Hájek, J.: Jaroslav Hašek. Melantrich, Praha 1983.

Soldán, L.: Jaroslav Hašek. Horizont, 1982.

Časopis Průboj - 60. léta.

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu.

V Liberci dne: 15. 5. 2003

Iva Lhotáková

Prohlášení k využívání výsledků DP:

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 o právu autorském zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé diplomové práce a prohlašuji, že **souhlasím** s případným užitím mé diplomové práce (prodej, zapůjčení, kopírování, apod.).

Jsem si vědoma toho, že: užít své diplomové práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem TUL, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených univerzitou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše). Diplomová práce je majetkem školy, s diplomovou prací nelze bez svolení školy disponovat.

Beru na vědomí, že po pěti letech si mohu diplomovou práci vyžádat v Univerzitní knihovně Technické univerzity v Liberci, kde bude uložena.

Autor:

Iva Lhotáková

Podpis:

Adresa:

Na Kamenci 1848

511 01 Turnov

Datum:

15. 5. 2003

Poděkování

Děkuji Mgr. Karlu Dlabolovi za podnětné rady, ochotu a vstřícnost při vedení této diplomové práce. Ráda bych poděkovala také pracovnícím Státní vědecké knihovny v Liberci za poskytnutí cenných materiálů a potřebných informací. Dík patří rovněž mým rodičům za jejich podporu a trpělivost, kterou se mnou měli.

JAROSLAV HAŠEK OČIMA SVÝCH ŽIVOTNÍCH DRUŽEK

Resumé

Diplomová práce se zabývá charakteristikou Jaroslava Haška, autora humoristických próz, který patří k nejslavnějším spisovatelům české literatury.

Práce vychází ze vzpomínek Haškových životních družek a přátel, čerpá z monografií, novinových článků a osobní korespondence.

Interpretace a srovnání jednotlivých pramenů poskytují nový pohled na jeho život i samotnou autorovu rozporuplnou osobnost.

V přílohách jsou kopie fotografií, dopisů a dalších dokumentů.

JAROSLAV HAŠEK IN THE EYES OF HIS LIFE PARTNERS

Summary

This Diploma Thesis deals with characteristic of Jaroslav Hašek, author of humorous prose, who is one of the most celebrated writers of Czech literature.

The Diploma Thesis goes from memory of Hašek's life partners and friends, draw from monographs, newspaper articles and personal correspondence.

Interpretation and comparing each of sources give us a new point of view to Hašek existence and also to his contradictory personality.

Copy of photographs, letters and documents are attached.

JAROSLAV HAŠEK IN DER AUGEN SEINEN LEBENSGEFÄHRTINNEN

Zusammenfassung

Diese Diplomarbeit beschäftigt sich mit der Charakteristik des Autors von humoristischer Prosa, Herrn Jaroslav Hašek, der zu den berühmtesten Schriftstellern der tschechischen Literatur gehört.

Die Arbeit geht von den Erinnerungen seinen Lebensgefährtinnen und Freunden aus, schöpfe aus den Monografien, Artikeln und der Personalkorrespondenz.

Die Interpretation und der Vergleich einzelnen Quellen bietet neue Ansicht auf das Leben und widersprüchliche Persönlichkeit des Autors an.

In den Anlagen sind die Abschriften von Fotografien, Briefen und weiteren Dokumenten.

OBSAH

1. ÚVOD	1
2. JAROSLAV HAŠEK A JARMILA MAYEROVÁ	3
2.1. Seznámení a počátek známosti	3
2.2. Komplikovaný vztah	4
2.3. Sňatek a manželský život	8
2.4. Narození dítěte a rozpad manželství	11
3. JAROSLAV HAŠEK A ALEXANDRA GAVRILOVNA LVOVÁ (ŠURA)	13
3.1. Seznámení	13
3.2. Sňatek	14
3.3. Návrat do Československa	14
3.4. Obnovení vztahu s Jarmilou	18
3.5. Haškovo setkání se synem Richardem	20
3.6. Haškův pobyt na Lipnici	21
4. CHARAKTERISTIKA JAROSLAVA HAŠKA PROSTŘEDNICTVÍM INTERPRETACE A SROVNÁNÍ VZPOMÍNEK	26
4.1. Haškův vzhled	26
4.2. Zvěsti o Haškovi	28
4.3. Haškův vztah k alkoholu	29
4.4. Odpovědnost	31
4.5. Skromnost a prostota	34
4.6. Smysl pro humor	34
4.7. Haškovy skrývané vlastnosti	36
4.8. Známosti a způsob seznamování	37
4.9. Vypravěčský a literární talent	38
4.10. Témata, kterým se vyhýbal	39
4.11. Lhaní a zatajování	40
4.12. Lidskost	41
4.13. Vztah k penězům	42
4.14. Vztah k přírodě	44
4.15. Vztah k církvi	45
4.16. Vztah k vlastnímu zdraví	46
4.17. Námluvy	47
4.18. Literární spolupráce s družkami	47
4.19. Hašek - učitel ruského jazyka	49
4.20. Haškův vztah k družkám	50
4.21. Marné pokusy o Haškovu převýchovu	52
4.22. Snaha změnit životní styl	54
4.23. Názor na manželství a vyjadřování citů	55
4.24. Haškův vkus	57
4.25. Potřeba svobody a nezávislosti	58
4.26. Oblíbené jídlo, pití a zábava	59
4.27. Hašek a ženy	61
4.28. Haškova duše dítěte	62
4.29. Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války	63
5. PEDAGOGICKÉ VYUŽITÍ PRÁCE	66
6. ZÁVĚR	67
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69
8. SEZNAM PŘÍLOH	72

1. Úvod

Jaroslav Hašek se narodil 30. dubna 1883 v Praze jako syn Kateřiny Haškové, rozené Jarešové a profesora Josefa Haška. Patří mezi nejznámější spisovatele nejen u nás, ale proslavil se i ve světě. Snad každý ho zná jako autora rozsáhlého humoristického románu „Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války“ (1921 - 1923), jehož čtvrtý díl již nestihl dopsat.

O spisovateli Jaroslavu Haškovi bylo doposud napsáno velké množství literatury. Jeho životní osudy jsou zachyceny v mnoha monografiích, vzpomínkách, životopisných historkách a anekdotách. Mohli bychom si myslet, že o Haškově životě už je známo úplně všechno, ale při bližším studiu zjistíme, že tomu zdaleka tak není. Existují dokonce celé měsíce jeho života, o kterých se ví velmi málo, nebo se dokonce neví vůbec nic.

Postava Jaroslava Haška je dodnes opředená spoustou mýtů a nejasností. V některých případech je velmi obtížné a někdy dokonce zcela nemožné jednoznačně odlišit skutečnost od výmyslu. Lidé, kteří se kolem Haška pohybovali, o něm vyprávěli mnoho příběhů a historek. Dodnes se odborníci snaží přijít na to, které z těchto historek o jeho osobě jsou pravdivé a které jsou pouze výplodem bujné fantazie lidí nebo samotného Haška.

Jaký vlastně byl Jaroslav Hašek? Kdo z lidí v jeho okolí ho skutečně znal? Výpovědi a svědectví o tom, jaký Hašek ve skutečnosti byl, se velmi liší. Pro některé to byl tulák, bohém, pijan, anarchista, mystifikátor, člověk bez smyslu pro odpovědnost, pro jiné naopak člověk odpovědný, citlivý, pracovitý, pevně si jdoucí za svým cílem.

Srovnáním a interpretací jednotlivých vzpomínek Haškových družek a přátel se pokusíme na tyto otázky nalézt odpověď, pokud je to vůbec možné. Právě ony nám pomohou dokreslit obraz Haškovy osobnosti.

O životě Jaroslava Haška, přestože byl poměrně krátký (dožil se necelých čtyřiceti let), se dá směle prohlásit, že byl nesmírně zajímavý, bohatý a pestrý. Na takové množství zážitků a událostí, které prožil, by někomu nestačily ani životy dva. To stejné platí i o jeho literárním díle, které čítá několik desítek svazků.

Nahlédneme do některých etap života Jaroslava Haška očima těch, kteří ho znali a měli rádi, a které měl rád on. V mnohém se budou tyto pohledy shodovat a v mnohém se budou lišit.

Cílem práce je zaměřit se především na charakteristiku Jaroslava Haška, viděnou pohledem jeho dvou životních družek a přátel. Práce se nezabývá rozborem ani kritikou jeho literárního díla.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části. První část obsahuje obecný výklad historie Haškových vztahů. Druhá část, srovnávací, se věnuje charakteristice Jaroslava Haška.

Při psaní této práce bylo využito všech dostupných pramenů (monografie, vzpomínky, novinové články a osobní korespondence). Práce také obsahuje kopie některých fotografií, osobních dopisů a dokumentů, podávajících přesvědčivé svědectví o životě Jaroslava Haška.

2. Jaroslav Hašek a Jarmila Mayerová

2.1. Seznámení a počátek známosti

Jarmila Mayerová se s Jaroslavem Haškem seznámila prostřednictvím své spolužačky Slávky Hajnišové, se kterou se Hašek v té době stýkal. Obě dívky byly spolužačkami na tříleté obchodní škole Ženského výrobního spolku. Hašek na Slávku obvykle čekával v blízkosti školy, u budovy techniky. Přímě před školou na ni čekat nemohl, protože v té době byly schůzky dívek s chlapci zakázány školním řádem. Hašek toto nařízení dodržoval. Neměl ani jinou možnost, pokud se chtěl se Slávkou stýkat. Mezi Jaroslavem a Slávkou nebylo nic vážného, přestože Slávka Haška navštěvovala i v jeho bytě. Nejednalo se o hlubokou lásku, spíše šlo o jakési velmi těsné přátelství bez velkého citového pouta.

Slávka často svým přítelkyním, tedy i Jarmile, nadšeně vyprávěla o tomto zajímavém muži, se kterým zažila mnoho lákavých dobrodružství. Hašek Slávku vodil do míst, do kterých by se slušná dívka z lepší společnosti nikdy nedostala. Jarmilu Slávčino vyprávění zaujalo natolik, že také zatoužila poznat tuto pro ni zatím zcela neznámou, odvrácenou stranu světa a přála si, aby se právě Hašek stal jejím průvodcem.

Jednoho dne tedy Slávka představila Haška jako spisovatele a zajímavého cestovatele svým třem spolužačkám a nejlepším přítelkyním, mezi nimiž byla i Jarmila Mayerová. Bylo to na přelomu let 1905 a 1906. Jarmile bylo v té době 18 let. Narodila se 28. června 1887. Haškovi bylo 23 let. V den jejich prvního setkání jistě ani jeden z nich netušil, že se jejich životní osudy navždy spojí.

Dívky se potom začaly s Haškem scházet častěji, všichni společně navštěvovali hostince v periferních částech města, podnikali krátké výlety po Praze i po jejím blízkém okolí. Hašek je výborně bavil svými úsměvnými historkami, kterých měl neustále v zásobě obrovské množství.

Jakmile se Jarmilini rodiče dozvěděli, s kým se jejich dcera stýká, okamžitě jí schůzky s Haškem zakázali. Hašek totiž neměl v té době ve společnosti příliš dobrou pověst. Jarmila se zachovala přesně v souladu se známým rčením

o zakázaném ovoci, které nejvíce chutná. Čím více jí rodiče bránili ve stycích s Haškem, tím více se s ním toužila setkávat.

Brzy vycítila, že její sympatie k Haškovi nezůstaly bez odezvy. Haškovi se tato neobyčejně vtipná a bystrá dívka velmi brzy zalíbila. Dá se říci, že se do ní zamiloval. Na svoji vizitku si poznamenal: *JAROSLAV HAŠEK, spisovatel, miluje slečnu Jarmilu Mayerovou ne?*

Jejich vzájemná náklonnost brzy přerostla ve velikou cituplnou lásku. Ani Slávka Hajnišová nebyla komplikací jejich rodičího se vztahu. Brzy pochopila, že se Jaroslav s Jarmilou milují a bez velkých okolků jejich novému vztahu ustoupila z cesty. Slávka byla mezi spolužačkami známá tím, že často své četné ctitele střídala. Byla příliš lehkomyšlná, povrchní a exaltovaná na to, aby s některým z nich navázala vážnější známost. Jarmila proto nikdy netrpěla výčitkami svědomí z toho, že své spolužačce a přítelkyni „přebírala“ chlapce.

2.2. Komplikovaný vztah

Rodiče Jarmily této známosti hned od počátku nepřáli, dokonce zakázali dceři, aby se s Haškem stýkala. Jejich názor na „pana spisovatele“ byl zcela odlišný od Jarmilina. Hašek, jehož jméno v té době již nebylo veřejnosti neznámé, byl pro ně bohem a anarchista. Navíc neměl žádné řádné zaměstnání. Nepřicházel tedy vůbec v úvahu jako životní partner pro jejich dceru, která pocházela z vážené měšťanské rodiny, navíc ještě velmi dobře finančně situované. Jarmilin otec, Josef Mayer, byl společníkem známé štukatérské firmy Antonín Rédl a spol. a majitelem třípatrového domu na Vinohradech. Mayerovi si přáli, aby si Jarmila našla ženicha solidního, rozumného a se zajištěným společenským postavením.

Když Mayerovi zjistili, že dcera jejich zákaz kontaktu s Haškem porušila, znovu ho vyslovili a ještě mnohem důrazněji než poprvé. Jarmila se tentokrát zalekla, jako poslušná dcera rodičům slíbila, že se Haška vzdá a své slovo se snažila dodržet. Načas se úplně přestala s Haškem stýkat. Jedním z důvodů jejího uposlechnutí byl i strach o chatrné zdraví jejího otce, který měl od lékaře přísně zakázáno se rozčilovat, protože před časem prodělal mozkovou příhodu.

Pro Jarmilu bylo velmi těžké vzdorovat rodičům, měla je ráda a nechtěla jim ublížit. Ale její láska k Haškovi byla tak silná, že se s ním po nějaké době opět začala tajně scházet. Ale trápilo ji svědomí, nedokázala si schůzky s Haškem vychutnat naplno, neustále ji pronásledoval pocit strachu z prozrazení a z následných otcových zdravotních komplikací.

Tyto jejich tajné schůzky se přirozeně nepodařilo dlouho skrývat. Reakce Mayerových byla opět shodná, stále kategoricky bránili dalším schůzkám.

Jarmila byla ze zákazů svých rodičů natolik nešťastná, že několikrát dokonce odešla z domova. Ovšem ne na dlouho, většinou se jednalo jen o vzdor na jednu noc, pak se zase vrátila domů. Neodcházela k Haškovi, protože ten v té době neměl vlastní byt, většinou přespala v rodině u některé ze svých přítelkyň.

Mayerovi v zoufalství přistoupili k dalšímu kroku. O letních prázdninách roku 1906 Jarmilu poslali na letní byt k příbuzným do Libáně u Jičína. Snažili se ji tam před Haškem ukrýt a tím znemožnit jejich setkávání. Doufali, že dlouhodobější odloučení způsobí, že Jarmila na svou lásku zapomene. Věřili, že třeba i zmoudří a pochopí, že Hašek pro ni není vhodný partner pro život. Spekulovali, že by tam možná mohla poznat i jiného muže, který lépe zapadne do měšťanské rodiny Mayerových.

Ani jedno z toho se však nesplnilo. Jarmila na Haška nezapomněla. Naopak. Odloučení jejich lásky rozhodně neuškodilo, spíše ji ještě více upevnilo. Dochovaly se tři veršované dopisy, které Hašek Jarmile do Libáně napsal v červenci roku 1906. Píše jí, že se cítí opuštěný, že na ni vzpomíná.

*„Za pohled dík, má milovaná,
tak často na Vás vzpomínám,
když sady bloudím s knihou v ruce,
s doutníkem v ústech sám a sám.“¹*

Po Jarmilině návratu z Libáně pokračoval její vztah s Haškem, jako by nikdy nebyl přerušen. Mayerovi opět své dceři rozmlouvali scházení se s Haškem. Měli na Jarmilu přece jen ještě nějaký vliv a nakonec dosáhli toho, že na

¹ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 50

podzim roku 1906 se Jarmila s Haškem pod nátlakem rozešla. Jarmila tento rozchod nesla velmi těžce, je to patrné z jejího veršovaného dopisu přítelkyni:

*„Věř mi, Grýša je můj kat,
a přec, vždyť mě míval rád.
Od dob, co jsem kvinde dala,
jenom jednou jsem se smála.“²*

V době svého odloučení Hašek i Jarmila zjistili, že bez sebe nemohou a nechtějí být. Zhruba po půl roce se jejich vztah znovu obnovil. Oba dva pociťovali tento vztah velmi vážně a Hašek jednoho dne požádal Jarmilu o ruku. Ona souhlasila.

Oba mladí zamilovaní však museli překonat ještě velké množství nelehkých překážek, které jim osud postavil do cesty. Jednu z nich tvořily i Haškovy konflikty s policií. Dne 1. května 1907 byl Hašek zatčen policií při anarchistické demonstraci a strávil jeden měsíc ve vězení.

Bohužel Haškovo jméno se v této nepříjemné souvislosti ocitlo i v novinách. Psalo o ní například Právo lidu dne 2. 7. 1907.

Tuto událost se díky publicitě nepodařilo před Mayerovými zatajit. Ti se ještě více utvrdili ve svém názoru na Haškovu naprostou nenapravitelnost. Hašek definitivně ztratil veškerou byt' jen nepatrnou přízeň Jarmiliných rodičů.

Ani Haškovo uvěznění však nedokázalo narušit láskyplný vztah mladého páru. Jarmila se nechtěla Haška za žádnou cenu vzdát.

Konflikty s policií a pobyt v rakouské věznici patřily mezi činy, kterých si tehdejší mladí lidé cenili. Hašek se stal v Jarmiliných očích hrdinou. Došlo mezi nimi k dalšímu, ještě hlubšímu sblížení.

Mayerovi se stále snažili bránit jejich vztahu. Jarmila měla doma učiněné peklo. Byla neustále vystavena napomínání, výčítkám a zákazům. Odmítavý postoj Jarmiliných rodičů způsoboval oběma mladým lidem velké trápení. Vedlo to až tak daleko, že Jarmila z této neutěšené situace nervově onemocněla.

² Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 57

To její rodiče částečně obměkčilo a ti se alespoň navenek snažili vyjít jim o krůček vstříc. Doufali, že to pomůže zlepšit Jarmilin duševní stav.

Také zkusili s Haškem vyjednávat. V lednu 1908 se Hašek sešel s panem Mayerem. Po této schůzce Hašek napsal Jarmile pln optimismu, že si již spolu nemusí dopisy posílat tajně, protože pan Mayer došel k závěru, že „*budu-li (Hašek) slušně oděn, budu-li mít jen třebas nepatrné místo, ale přec jen stálé místo, nebude bránit naší známosti...Přijďte si pro ni, když budete mít místo, rád Vám ji dám, ale teď se uklidněte, ať i ona je klidna.*“³ Když toto splní, bude mu dovoleno dopisovat si s Jarmilou. Z poslední věty citace je patrné, že Mayerovým, jako každým rodičům milujícím své dítě, šlo skutečně především o Jarmilino uzdravení.

Haškův život jako by tím dostal nový směr. Hašek se zaměřil jen na jeden jediný vytoužený cíl: získat stálé místo a následně dostat svolení k sňatku s Jarmilou: „*A já budu pracovat, poněvadž jediné práci mohu si Tě vydobýt.*“⁴

Svůj slib také plnil. Rozešel se s anarchisty, přestože to pro něj nebylo vůbec lehké. Přestal být redaktorem anarchistického časopisu Komuna a začal si usilovně hledat novou práci po pražských redakcích. Bohužel, bylo jeho vytrvalé snažení marné. Rozhodl se tedy hledat práci, která nijak nesouvisí s literární tvorbou. Pokusil se získat stálé místo obecního tajemníka v Sobotce, ucházel se i o místo v knihovně Národního muzea, ale bohužel stále neúspěšně. Začínal si nad svojí situací zoufat, naplnění jeho lásky k Jarmile bylo stále v nedohlednu. Přesto neztrácel naději. Byl ochoten přijmout jakoukoliv práci. Krátkodobě ho zaměstnali v redakci Ziegloserova Ženského obzoru, vypomáhal ve volební kanceláři Národně sociální strany v hostinci u Schäffrů na Vinohradech. Nikde ho však nechtěli zaměstnat natrvalo.

V červnu 1908 rodiče Jarmilu podruhé poslali do Libáně, aby se tam zotavila. Její zdravotní stav nebyl v té době příliš dobrý. Tentokrát se však nejednalo o duševní potíže. Jarmila byla často nemocná a trpěla nespavostí. „*Já ti, Miťulko, všem tolik závidím, jak tak mohou spát a jenom já se musím trápit vzhůru...Myslím Miťuško, že jsem přece jen nějak nemocna, zase mne píchá na*

³ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 75

⁴ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 76

prsou, chtěla bych se přece nechat proklepat, jestli nemám něco se srdcem nebo plicema, abych to mohla léčit, jestli je potřeba.“⁵

Jarmila v Libáni bydlela u inženýra-geometra Františka Konopáska a jeho ženy Hermíny, kteří si tam pronajímali letní byt. Hermína byla Jarmilina teta, sestra Jarmiliny matky. Jarmilin odjezd do Libáně nebyl způsoben jen jejím špatným zdravím, ale rodiče ji tam opět posílali také proto, aby neměla příležitost se scházet s Haškem.

Pro zamilovaného Haška však ani to nebylo překážkou. Jaroslav Hašek tu Jarmilu navštívil celkem dvakrát. V Libáni spolu prožili pár nádherných dní, plných lásky a porozumění, o čemž svědčí ne jeden z dopisů. O to více bolestné pak bylo jejich loučení. *„Viš, Mítuško, těšme se, až se zase uvidíme, že to zas bude tak hezky, jako to bylo v pondělí a úterý. A středa už, ta byla ošklivá, když vlak jel pryč a já jsem jen hleděla za ním, až zmizel kouř za vrchem u Kopidlna.*“⁶ *„Zase budeme spolu pěkně chodit a povídat si a smát se spolu a bude nám všecko tak zase milé, jak bylo ty dva dny a budeme mít zase pěknou vzpomínku víc.*“⁷

Hašek se s velkým úsilím snažil Mayerovým dokázat, že Jarmilu bude umět uživit. V roce 1909 to konečně vypadalo, že se dostane z nejhorších finančních i osobních nesnází. Psal příspěvky do nejrůznějších novin a časopisů, stal se stálým spolupracovníkem satirického časopisu Karikatury, který redigoval jeho přítel, malíř Josef Lada. Toto místo však na získání Jarmiliny ruky nestačilo.

2.3. Sňatek a manželský život

Uplynuly téměř tři roky, než se Haškovi podařilo splnit poslední podmínku. V roce 1909 Hašek konečně získal stálé místo v redakci časopisu Svět zvířat. (K tomu mu dopomohl jeho přítel Ladislav Hájek.) Kromě činnosti redaktora Hašek dohlížel i na psinec, který vlastnil majitel Světa zvířat, pan Fuchs. K tomuto místu dostal také byt. Hašek byl velmi spokojen. Dá se říci, že mu

⁵ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 100

⁶ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 103

⁷ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 105

znovu stouplo sebevědomí a vzrostlo jeho sebehodnocení. Z Haškových dopisů Jarmile bylo cítit uspokojení nad sebou samým. Konečně se mu začalo dařit. Cítil, že mu toto zaměstnání umožní, aby dostal od Mayerových svolení k sňatku s Jarmilou.

Mayerovi pochopili, že nadále bránit sňatku by bylo marné. Všechny jejich podmínky Hašek splnil. Získal zaměstnání a svůj šatník také vylepšil. Došlo jim, že si jejich dcera stejně jiného muže nevezme, a proto povolili. Hašek napsal Jarmile do Přerova, kde trávila léto u příbuzných: „*Nemůžeš si ani pomyslit, jak jsme šťastní... Tvůj tatínek mne mile uvítal, a dovolil, abych si Tě směl vzít... toto krátké psaní je nejkrásnější z celé naší korespondence.*“⁸

Jarmila této jeho zprávě zprvu nechtěla ani uvěřit. Zřejmě trochu podezírala Haška, jestli se snad nejedná jen o nějaké jeho utěšování, aby se cítila lépe. Prosila ho, aby ji ujistil, zda je to skutečně pravda. Hašek jí odepsal: „*To víš, že jest to úplná pravda a že mohu s Tebou chodit a s Vašimi, k Vám a že jsem byl Vás opět poznovu navštívit. ... Konečně přece jsme zvítězili na celé čáře. Prosím Tě, přijed' hned, abych Tě mohl políbit, má nevěsto...a stále si myslí, že máš mě už pojištěného jako ženicha.*“⁹

Po návratu z Přerova už Jarmila bez obav veřejně chodila za Haškem do redakce. Oba byli velmi šťastní a plní nadějí. Splnění svého vysněného cíle měli na dosah. Velmi se těšili, jak nádherný život spolu prožijí. Oba byli zaslepeni láskou a svůj život si představovali velmi idylicky.

23. května 1910 se Jaroslavu Haškovi a Jarmile Mayerové splnilo jejich toužebné přání. Po čtyřletém čekání na svolení rodičů byli oddáni v chrámu svaté Ludmily na Vinohradech.

Novomanželé teď měli všechno, co si vysnili. Všechny okolnosti nasvědčovaly tomu, že by se jim mohlo spokojeně žít. Mohli být spolu, nikdo jim nic nezakazoval, Hašek vydělával a měli i vlastní byt. Mayerovi jim zařídili krásný byt s moderním příslušenstvím v novostavbě v Plzeňské ulici na Smíchově.

⁸ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 150

⁹ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 151

Zpočátku se zdálo, že se Hašek, manžel, skutečně změnil. Začal žít počestným, spořádaným životem živitele rodiny. Nestýkal se již se svými kumpány. Zůstával doma a pivo si nechával z hostince donášet.

Šťěstí však netrvalo příliš dlouho. Haška propustili z redakce Světa zvířat. Aby finančně zajistil rodinu, pustil se pilně do psaní povídek a fejetonů pro nejrozumnější redakce. I přesto však jejich finanční situace nebyla nijak příznivá. Jarmila se projevila jako rozumná, praktická manželka a celý chod domácnosti přizpůsobila finanční tísní.

Tyto nezáviděníhodné okolnosti přispěly k tomu, že Hašek danou situaci nezvládl a postupně se opět vrátil ke svým starým zvykům. Znovu se začal toulat a navštěvovat různá pohostinská zařízení, trávil spoustu času ve společnosti svých kumpánů.

Tím v mladém manželství pochopitelně začalo docházet k prvním skutečným nedorozuměním. Jarmila se snažila Haškovi domlouvat, nesouhlasila s jeho chováním. Protestovala proti tomu, aby se stýkal se svými tzv. kamarády s pochybnou existencí. Nebylo jí to nic platné.

Hašek začal znovu propadat alkoholu. Přestal plnit to, co Jarmile sliboval. Před svatbou zcela jistě věřil, že se dokáže změnit a žít jinak, bohužel to nadlouho nedokázal.

Každý pozdní návrat Haška z hostince byl provázen Jarmiliným pláčem a výčitkami. Hašek prosil o odpuštění, přísahal jí, že se změní a polepší. Druhý den ovšem, jako by veden neznámou silou, opět šel mezi své kumpány. Vyčítal si své počínání, ale nebyl schopen si pomoci. Odcházel do míst, jejichž atmosféra ho neodolatelně přitahovala.

Postupně jim došly finanční prostředky, na začátku roku 1911 už neměli ani na zaplacení nájemného. Mayerovi jim odepřeli jakoukoli další finanční podporu, neboť Hašek je bytostně zklamal tím, že nezanechal svých návštěv hostinců a pití. Mladí manželé byli donuceni se přestěhovat do malého neútulného bytu ve starém činžáku ve Vršovicích.

Jarmila byla zoufalá, cítila, že ji Hašek nedokáže uživit. Došlo k naplnění všech chmurných proroctví Jarmiliny matky. Hašek, pijan a nyní i bankrotář, ji

v tomto ohledu rozhodně nezklamal. Byla to právě ona, která tvrdila, že jejich manželství nemůže skončit dobře.

Jarmila zašla dokonce tak daleko, že začala Haškovi vyhrožovat, že se odstěhuje zpět k rodičům, k čemuž ji vytrvale přemlouvala její matka. Krize jejich manželství se začala stále více prohlubovat. Po čase se situace vyhrotila tak, že Jarmila už nedokázala odolávat naléhání svých rodičů a odstěhovala se od Haška zpět k nim. Za této situace, v únoru 1911, došlo k Haškovu údajnému pokusu o sebevraždu.

Po propuštění z léčebny, Hašek Jarmile opět sliboval, že se polepší. Znovu však své sliby nedokázal vyplnit. Mayerovi se nemohli déle dívat na trápení své dcery a jako už několikrát před tím tvrdě naléhali na Jarmilu, aby s Haškem přerušila veškeré styky a konečně se ho vzdala.

2.4. Narození dítěte a rozpad manželství

Další sled události ovlivnila jedna významná okolnost. Jarmila otěhotněla. Celá situace se tím změnila. Vztah mezi manželi se znovu prohloubil. Jinak Jarmilino těhotenství však přišlo v tu nejméně vhodnou chvíli, neboť finanční situace Haškových byla téměř katastrofální. Sotva uživili sebe a teď se měli starat ještě o dítě.

Když se tuto novinu dozvěděli Jarmilini rodiče, byli nejprve rozčileni. Později jako správní katolíci uznali, že Jarmila by měla zůstat s Haškem, společně by měli vychovávat své dítě a vytvořit pro ně spokojený domov.

Oba mladí manželé se snažili protloukat, jak se dalo. Hašek pilně psal, Jarmila mu pomáhala. I přes jejich nevalnou finanční situaci byli v této době šťastní, že mohou být spolu a těšili se na příchod potomka.

Jejich štěstí však opět netrvalo dlouho. Hašek se zase neustále někde toulal a Jarmila zůstávala v bytě sama. Bylo jí smutno, a proto se zase často uchýlovala i k výčitkám vůči Haškovi. „...*jak mne můžeš mučit, trápit a být ke mně tak necitelným a lhostejným, když jsi mi sliboval tolik lásky a štěstí, když jsi mi říkal, že jsem Ti nejdražší na světě.*“¹⁰

¹⁰ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 162

20. 4. 1912 se narodil jejich syn Richard. Krátce po jeho narození nastal definitivní rozpad manželství, když Hašek neunesl pocit odpovědnosti také za dítě a rodinu v podstatě opustil.

Jarmila s dítětem našla útočiště u svých rodičů. Obávala se o další osud malého Ríši, jehož výchova by byla katastrofálním nedostatkem peněz ohrožena. Proto se rozhodla vrátit zpět ke svým zámožným rodičům. U nich měla jistotu a klid.

Přímo o rozvodu Jarmily a Haška se však ve věřící rodině Mayerových v žádném případě neuvažovalo. Manželství jednou před Bohem uzavřené, bylo navždy nerozlučné.

Jarmila se snažila malému Ríšovi vynahradit to, že nepoznal otce. Stala se z ní velmi starostlivá a pečlivá matka. Byla na svého syna velmi pyšná.

Hašek po rozpadu manželství dále pokračoval ve svém dřívějším způsobu života. Hledal si nové kamarády a v jejich společnosti okázale navštěvoval kavárny a vinárny. Policie sháněla celý rok 1913 jeho bydliště, ale to zůstávalo neznámé. Hašek se vydal se svým přítelem Zdeňkem Matějem Kudějem na toulky po Čechách. Tou dobou se na řadu let zcela vzdálil Jarmile i svému synovi, a to nejen geograficky, ale také duševně.

Hašek byl lidmi v Čechách dlouhou dobu považován nejprve za nezvěstného, poté dokonce i několikrát po sobě přišla zaručená zpráva o jeho smrti. Jarmila o něm nic určitého nevěděla a nikdy také o něm nemluvila. Její známí se mohli domnívat, že její láska k Haškovi již vyprchala. Navenek působila dojemem, že je vyrovnaná a spokojená, uvnitř se cítila zřejmě jinak.

3. Jaroslav Hašek a Alexandra Gavrilovna Lvová (Šura)

3.1. Seznámení

Do života Jaroslava Haška osudově zasáhla ještě jedna žena. Ruská dívka Alexandra Gavrilovna Lvová, které říkal Šura nebo něžně Šurinka či Šuročka. O jejich vztahu se neví tolik podrobností jako o vztahu s Jarmilou, zejména z období působení v Rusku se dochovaly jen kusé informace.

V únoru 1915 Hašek narukoval k 91. pěšímu pluku do Českých Budějovic. Odtud byl jeho pochodový prapor přeložen do výcvikového tábora v Mostu nad Litavou. Brzy poté se dostal do ruského zajetí, ve kterém se přihlásil do československých legií. Později se však rozešel s oficiálním vedením odboje a po říjnové revoluci 1917 vstoupil do Rudé armády, kde působil jako novinář a vysoce postavený osvětový pracovník.

S Šurou se seznámili v lednu roku 1919 v Ufě. Hašek, tehdy třicetipětiletý, pracoval jako redaktor časopisu Naš put' (Naše cesta) a po převzetí Jackevičovy tiskárny politickým oddělením páté sibiřské armády, se stal jejím novým ředitelem. Šura byla v tiskárně zaměstnána jako nakladačka u litografického tiskařského stroje. V době jejich seznámení jí bylo téměř 25 let. Narodila se 10. března 1894 v Ufě. Svého budoucího druha poznala jako Jaroslava Romanoviče Gaška – toto jméno měl Hašek uvedené ve svých dokumentech vydaných Rudou armádou.

Šura se Haškovi velmi brzy zalíbila. Často se na ni chodil dívat, jak pracuje. Šura nebyla z tohoto jeho jednání nadšená, zpočátku si totiž myslela, že ji Hašek chodí neustále kontrolovat. Teprve časem pochopila, že se Hašek více než o její práci zajímá spíše o ni samotnou. Šure se Hašek také líbil a nic tedy nebránilo vzniku jejich milostného vztahu.

Šura se postupně stala Haškovou spolupracovnicí. Pomáhala mu začlenit se do nového prostředí. (Hašek jí tuto službu později, po příjezdu do Prahy, oplatil.)

Haškova kariéra v Rusku se začala slibně rozvíjet. Po osvobození Čeljabinska se tam z Ufy přemístila celá tiskárna i s redakcí a Hašek se stal

vedoucím zahraniční sekce politického oddělení, v srpnu 1919 byl jmenován instruktorem organizačního oddělení a v září opět povýšil na náčelníka nového Internacionálního oddělení při politickém oddělení 5. armády.

3.2. Sňatek

15. května 1920 uzavřeli Jaroslav Romanovič Gašek a Alexandra Gavrilovna Lvová v Krasnojarsku sňatek. Haškovi byl za svědka jeho přítel, německý komunista Braun.

Skutečnost, že se Hašek rozhodl vstoupit do svazku manželského, svědčí o tom, že Hašek už nepočítal s návratem domů do vlasti a byl pevně rozhodnut zůstat v Sovětském svazu i po skončení války. Proto také veřejně prohlašoval, že je svobodný a bezdětný. Snažil se tím dát definitivní „sbohem minulosti“. Odpoutával se od všeho, co ho vázalo k domovu. Jediné, co mu zůstávalo, byla fotografie malého syna Richarda, kterou nosil neustále při sobě.

Svatba Šury a Haška byla jen formální záležitostí, protože několik měsíců před tím Hašek žil se Šurou a její matkou ve společné domácnosti.

Hašek s pomocí Šury zapustil kořeny ve svém novém působišti. Byl plně zaujat svou prací, ve které našel smysl života a také plně uplatnil svou bytostnou potřebu společenské aktivity. Dokázal pracovat od rána až do večera s plným nasazením. Těšil se z každého úspěchu a velmi ho mrzelo, když se něco nepodařilo. V tomto období žil Hašek velmi spokojeným životem. Byl šťastně ženatý a měl významnou, lidmi ceněnou práci. Jedinou věcí, která mu na čas zkřížila cestu bylo vážné onemocnění. Po městě se rozšířil tyfus a tato choroba se nevyhnula ani Haškovi. Naštěstí se mu podařilo nad nemocí zvítězit a to hlavně díky Šuře, která mu byla pečlivou ošetřovatelkou.

3.3. Návrat do Československa

Hašek pravděpodobně vůbec nepočítal s tím, že se bude muset ještě někdy vrátit zpět do Československa. V Rusku vykonával práci, která ho velmi bavila a věnoval jí všechny své schopnosti. Byl proto nemile překvapen, když dostal

zprávu o tom, že by měl odjet do Československa jako již osvědčený pracovník, kterého je ve vlasti třeba pro stranickou práci. Měl se vzdát všech svých funkcí a odjet do Moskvy, kde se měl zúčastnit stranického kurzu a být vyškolen pro politickou práci v Československu.

Jeho první reakce na tuto zprávu byla jednoznačně zamítavá. Nedovedl si představit, že bude muset najednou ukončit svou odpovědnou práci, které věnoval všechny své schopnosti. Dlouhá činnost v 5. armádě mu přirostla k srdci. Byla mu vším, žil pro svou práci a vykonával ji rád. Zdráhal se opustit prostředí, ve kterém se cítil tak dobře. Nechtěl se za žádnou cenu vrátit zpět. Hledal záminku, aby nemusel odjet. Správně předvídal, že ho doma čeká ne jeden problém. Dovedl si živě představit, jakou záplavou pomluv bude v novinách přivítán. Jasně viděl, jak mu vážení pražští občané budou vytýkat všechny výtržnosti, které kdysi prováděl v opilosti, i to, že opustil ženu a dítě a v Rusku se znovu oženil.

Přesto po další výzvě k odchodu napsal dopis Salátu-Petrlíkovi, ve kterém s návratem do Československa souhlasil. Nakonec se tedy podřídil stranickému rozhodnutí. Jeho pochybnosti o smyslu jeho návratu však trvaly dál. Byl dobře informován o tom, že v Československu je zcela jiná politická situace než v Rusku.

19. října 1920 Hašek odevzdal v Irkutsku všechny své funkce a rozloučil se se svými známými. Těsně před odjezdem ještě se Šurou navštívili na dva dny Ufu, kde žila její matka. Ta byla nešťastná, když jí oznámili svůj odjezd do Československa. Hašek ji utěšoval, že ani ne za rok se vrátí zpět do Ruska, protože tu má ještě množství nedokončené práce. Ujistil ji, že se Šuře bude v Praze líbit. Tehdy jistě nikdo z nich nepředpokládal, že se vidí naposledy v životě.

Cesta do Moskvy jim trvala tři týdny. Dorazili tam 17. listopadu 1920. V Moskvě jim obstarali falešné cestovní pasy na jména: Jaroslav Štajdl, zajatec bývalé rakousko-uherské armády, a jeho ruská manželka, Alexandra Štajdlová.

26. listopadu 1920 odjeli z Moskvy přes Narvu do Revallu (Talinu). Odtud pluli na lodi Kypros přes Baltské moře do přístavu Gdaňsk. Na této lodi ho také Šura poprvé v životě viděla, jak pije alkohol a jak se opil. Důvod tohoto jeho

jednání byl jednoduchý. Hašek pochopil, že svým odjezdem z Ruska udělal velkou chybu. „*Neměli jsme jet zpátky, Šuro. Ted' to vím, zcela přesně.*“¹¹ Uvědomil si, že taková revoluce jako v Rusku není v Československu možná, protože politické ani společenské klima nebylo takto prorevolučně naladěné. „*Češi se těší jen na to, až budou doma, u svých rodin. O revoluci, dalším boji nechtějí ani slyšet.*“¹² Bohužel již nešlo vzít své rozhodnutí k odjezdu zpět.

19. prosince dorazili do Prahy. Hašek byl zklamán politickou a společenskou situací, jaká panovala v Československu. Hrozila mu obžaloba z velezrady za zběhnutí z legií k Rudé armádě. Bylo nemyslitelné, aby v Čechách veřejně vystupoval jako politický pracovník strany.

Po návratu do vlasti Hašek prožíval těžké období. Všechna Haškova nejhorší očekávání se naplnila. Tisk (Národní listy, Národní politika, Večer, České slovo) proti němu rozpoutal ostrou pomlouvačnou kampaň, která ho měla zostudit a navždy vyřadit z řad českých spisovatelů. Mnozí z jeho přátel se pod vlivem novinových zpráv od něho odvraceli nebo se snažili vydělat na jeho minulosti. Přátelé se mu vyhýbali ze strachu. Báli se, aby nevzbudili podezření, že jsou s tím „ukrutným bolševikem a vlastizrádcem“ ve spojení.

K tomu se přidružily další problémy. V Československu nenalezl takovou oporu, jakou měl v Sovětském svazu v bolševické straně. Mnozí z československé sociálně demokratické levice se na něho dívali pod zorným úhlem měšťáckých pomluv z minula, neznali jeho práci v Rudé armádě, a proto mu plně nedůvěřovali a nezapojovali ho do práce, pro kterou měl prokazatelně schopnosti a v níž se osvědčil. Hašek byl zoufalý, lidé, se kterými měl spolupracovat mu nevěřili. V tomto případě mu jeho dřívější bohémský život velmi přitížil.

Šura byla nemile překvapena, jak se její Jaroslavčík po příjezdu do Prahy změnil. Prostředí Prahy ho přivedlo zpět k jeho starým zažitým zvyklostem. Vrátil se zase k bohémskému životu. Alkohol znovu zaujal v jeho životě významné místo. Začal vysedávat v hostincích a kavárnách. Šura byla z jeho nenadálého chování zmatená. Na takového Haška nebyla v Rusku zvyklá. Navíc

¹¹ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 17

¹² J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 17

zjistila, že Hašek už byl před odchodem do Ruska ženatý. Nechápala, jak se s ní mohl oženit, když měl v Československu rodinu: manželku, se kterou se nikdy právoplatně nerozvedl a syna.

Šura pomýšlela na návrat do Ruska. Hašek však přes všechny potíže nechtěl o návratu do Ruska ani slyšet. V Rusku by v něm viděli zrádce, který zbaběle utekl od úkolu, kvůli kterému byl do Československa vyslán. Neexistovala žádná možnost, jak legálně odjet. A utíkat se báli. Takovému riziku se nechtěli vystavovat.

K tomu přibýlo i obvinění z bigamie. Hašek dostal od Zemského trestního soudu v Praze předvolání k výslechu na 28. dubna 1921. Nejnižší možný trest, který mu za toto provinění hrozil, byl šest měsíců vězení. Měl však štěstí, nikdy se před porotu nedostal. Soudu se podařilo zabránit jen proto, že Československá republika tehdy neuznávala sovětské zákony, podle kterých byl nový Haškův sňatek v Rusku uzavřen. Z toho tedy vyplývá, že Haškovo manželství s Jarmilou nebylo nikdy prohlášeno za skončené, a že jeho druhý sňatek s Alexandrou u nás nebyl uznán za právoplatný.

Přátelé Haškovi ale vyčítali, že si z Ruska přivezl ženu, rozbil svou rodinu, a tím způsobil mezi lidmi značné pohoršení.

Další starost Haškovi činilo bydlení. V Praze neměl stálý byt a především kvůli Šuře byl nucen nějaký byt najít. Zpočátku, necelý měsíc po jejich příjezdu ze Sovětského svazu, bydleli v hotelu Neptun poblíž Národního muzea na Vinohradech. Bydlení po hotelích bylo však pro ně velmi finančně náročné a samozřejmě natrvalo nemožné.

Tuto situaci pomáhal vyřešit Haškův přítel, anarchista a pašerák Franta Sauer, do jehož bytu na Žižkově se v polovině ledna 1921 se Šurou nastěhovali. Společně s nimi tu ještě bydlely dvě Sauerovy dcery, které se staly prvními Šuřinými učitelkami češtiny. Tady zůstali až do Haškova nenadálého zmizení z Prahy.

Hašek se do Prahy vrátil téměř bez finančních prostředků, a tak se znovu vrátil ke své původní spisovatelské činnosti.

Bezbranná Šura se ocitla v bezvýchodné situaci. Ocitla se v neznámém, cizím prostředí, neuměla téměř vůbec česky. Muž, který jí tu měl být oporou,

kterého následovala do jeho vlasti, ji přestal milovat, zradil ji. Zamlčel před ní svou minulost. Nezbyvalo jí nic jiného, než si na nového Haška zvyknout, neboť na něm byla zcela závislá. Musela se naučit být trpělivá a vytrvalá. Rozhodla se, že pokorně a oddaně přijme svou roli Haškovy družky. Doufala, že ji Hašek nikdy neopustí.

Důvodem, proč Hašek s Šurou zůstával, byla i vděčnost. Hašek nezapomněl na to, že ho Šura trpělivě ošetřovala, když v Rusku v březnu 1919 onemocněl tyfem. Uvědomoval si také, že Šura kvůli němu opustila svou rodnou vlast a odešla po jeho boku do cizí země, mezi lidi, jejichž jazyk neovládala. Hašek se tentokrát zachoval jako pravý, odpovědný muž, který si je vědom svých závazků vůči ženě.

3.4. Obnovení vztahu s Jarmilou

Mnozí z Haškových známých včetně Jarmily nemohli uvěřit tomu, když se Hašek objevil v Praze. Mysleli si totiž, že je dávno mrtvý. O Haškově smrti se psalo v novinách, a to dokonce několikrát. Například byl údajně popraven rakouskou soldateskou v Budějovicích, podruhé byl odstřelen na frontě, potřetí zastřelen legionáři a počtvrté v hádce zabít opilými námořníky.

Když se Jarmila dozvěděla, že zprávy o Haškově smrti byly pouhými výmysly, znovu začala věřit, že se Hašek vrátí zpátky domů. Celou dobu, co byl Hašek pryč ho vroucně milovala. Doufala v Haškův návrat a další společný život. Byla odhodlaná i k dalším konfliktům s rodiči, o kterých tušila, že by musely nevyhnutelně přijít.

Když se Hašek vrátil z Ruska, zažila obrovské zklamání. Všechny její představy a sny rázem ztroskotaly. Hašek se nevrátil sám, ale s novou družkou.

Hašek dlouho neměl odvahu Jarmilu vyhledat a znovu se s ní sblížit. Jarmila vyčkávala, co Hašek udělá. Oba toužili po setkání, ale žádný z nich neměl sílu udělat první krok. Po čase se Jarmila odhodlala a napsala Haškovi dopis. Žádala ho, aby jí přišel vysvětlit současnou situaci a Hašek přišel.

První schůzku měli po osmi letech odloučení 9. února 1921 v 6 hodin u pomníku Karla IV. v Praze. Hned jak ho Jarmila spatřila, pochopila, že ho

stále miluje. Znovu se rozhořely Haškovy a Jarmiliny dávné city. Hašek nazývá jejich obnovený důvěrný vztah poeticky jako „*takovou krásnou pohádku srdce, máj na stará kolena*“.¹³ Svou hloubku citu k ní v tehdejší době vyjádřil slovy: „*Vzpomínám tolik mnoho na Tebe a věř mně, že Tě miluji víc než před naší svatbou.*“¹⁴

Toto vzplanutí mu však ještě více zkomplikovalo jeho již tak dost těžkou situaci. Jarmila s Haškem se scházeli opět tajně jako před svatbou. Šura, rodiče, přátelé ani nikdo jiný se o jejich vztahu nesměl dozvědět. Hašek byl pronásledován policií, proto Jarmile neposílal psaní poštou, ale po poslovi. Aby ochránil Jarmilu, oslovoval ji v dopisech „milý příteli nebo drahý příteli“, tedy v mužském rodě a sám o sobě psal v rodě ženském. O Šuře se vyjádřil jako o pánovi z Ruska. „*S tím pánem z Ruska žiji na špatné noze, poněvadž už jsem k němu strašně chladnou.*“¹⁵ Snažil se tak kromě jiného zabránit problémům, které by Jarmila mohla mít, kdyby u ní došlo k domovní prohlídce.

Nakonec Hašek začal litovat toho, že s sebou do Československa Šuru přivezl. Uvědomoval si, že to byla jeho velká lehkomyšlnost. 3. února 1921 napsal dopis Jarmile, ve kterém byly patrné jeho tehdejší myšlenky. Uvědomoval si, že nikdy nemůže odčinit to, co svým odchodem od Jarmily způsobil. Navíc se znovu oženil. Nazval svůj vztah k Šuře velikým nedorozuměním. „*S tím děvčetem jest to strašné nedorozumění.*“¹⁶

Zůstával nadále bez stálého zaměstnání a snažil se vydělat na živobytí literární činností. Znovu zkoušel staré sliby a prosby o odpuštění, aby Jarmilu obměkčil. „*Jarmilo!... slibuji Ti, že budu pořádným člověkem. Bude to první slib, který splním a prosím Tě, pomoz mně, máš-li tolik vlivu, abych dostal někde sebenepatrnější místo. Pití úplně zanechám, ...Miluju Tě stále.*“¹⁷ Bojoval o svou ztracenou lásku, o svůj vztah k chlapci. Usiloval o to, aby Jarmila zapomněla na minulost, na dobu, kdy se spolu rozešli. Toužil celým svých

¹³ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 208

¹⁴ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 208

¹⁵ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 209

¹⁶ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 206

¹⁷ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 206

srdcem po pokračování vztahu s ní a se synem. „*Bud' ubezpečena, že miluji svého syna.*“¹⁸

Hašek stále žil se Šurou, ale scházel se s Jarmilou. Jarmila si však uvědomovala, že jejich vztah nemá budoucnost, chápala v jaké situaci se Šura ocitla, že ta za nic nemůže, neboť nevěděla o Haškově minulosti téměř vůbec nic. Pokládala za samozřejmé, že Hašek musí dostát všem svým závazkům vůči ní. Bylo jí jasné, že její obnovený vztah s Haškem nemůže v budoucnosti nikam pokračovat.

Chovala se k Haškovi zcela nesobecky. Dokonce podporovala jeho myšlenku, odstěhovat se mimo Prahu, i když to pro ni znamenalo, že se s ním přestane na dlouhou dobu stýkat. Dávala mu prostor pro jeho rozsáhlou literární práci na Osudech dobrého vojáka Švejka, na kterých potřeboval v klidu pracovat. Naposledy se s Haškem viděli v srpnu 1921, když jí přivezl první díl Švejka. (Tento díl byl napsán ještě v Praze.)

Za Haškova pobytu na Lipnici si jen dopisovali. Samozřejmě tajně. Některé z dopisů od Jarmily „pašoval“ Haškovi Franta Sauer. Šura o tom věděla a zlobila se za to na Sauera. Mrzelo ji, že nestojí na její straně a pomáhá Jarmile.

3.5. Haškovo setkání se synem Richardem

Zajímavé bylo i Haškovu první setkání po letech se synem Ríšou, jemuž v té době bylo 9 let. Pro Ríšu byl Hašek zcela neznámý muž, který s nimi občas chodil na výlety. Jarmila nejprve představila Ríšovi Haška jako redaktora z Tribuny (Šura říká redaktora Českého slova). Jedním z důvodů, proč mu neřekla pravdu, jistě byla skutečnost, že pro Ríšu byl jeho otec mrtvý. Jarmila se také bála, že by malý Ríša mohl svým prarodičům prozradit, s kým se setkal. Mayerovi by samozřejmě byli proti tomu, aby se Jarmila scházela s Haškem.

Teprve v létě 1921 (asi měsíc po prvním setkání) při návštěvě v Kytlici, kde byl chlapec se svou matkou na letním bytě, mu Hašek pod slibem přísného

¹⁸ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 206

utajení prozradil, že je jeho otcem. Do té doby žil Ríša v domnění, že jeho otec padl v Rusku.

Hašek při této návštěvě v Kytlici synovi věnoval knihu Tři muži se žralokem, do které vepsal věnování: „Drahému synovi, Jaroslav Hašek“. Od té doby už se spolu se synem nikdy neviděli.

3.6. Haškův pobyt v Lipnici

Poslední období svého života strávil Hašek v Lipnici u Havlíčkova Brodu. K odjezdu z Prahy ho přiměl jeho zhoršující se zdravotní stav. Kromě toho potřeboval klid na psaní románu o Švejkovi. Toto místo mu doporučil jeho přítel, malíř Jaroslav Panuška, který to tam dobře znal, protože měl nedaleko odtud venkovské sídlo. Sám se do okolí Lipnice často vydával malovat. Hašek souhlasil, že pojede. Nechtěl být v Lipnici nikým ze starých přátel rušen, netoužil ani po společnosti své družky. Rozhodl se odjet bez Šury, aby se mohl v klidu skutečně cele věnovat své práci. Chtěl zapomenout na ořesné zážitky z války i na příliš intenzivní zážitky z revoluce, chtěl ze sebe setřást vše, co ho skličovalo a bránilo mu v literárním rozletu. O svém chystaném opuštění Prahy nikomu neřekl.

Rozhodnutí o skutečném odjezdu pak přišlo velice náhle. Panuška na to vzpomíná takto. 25. srpna 1921 se setkali s Haškem před vlakovým nádražím v pražském Těšnově. Panuška se právě chystal odcestovat do Lipnice a Hašek se vydal do tamní hospody se džbánem pro pivo. Hašek dostal okamžitý nápad. Požádal Panušku, zda by nemohl jet s ním. Ten samozřejmě rád souhlasil. Ještě než vyjeli, zašel Hašek do tamní restaurace a nechal si natočit plný džbán piva se slovy, že si pro něj za chvíli přijde. Ale už se pro něj nevrátil.

Takto náhle se Hašek rozhodoval velmi často. Ve věcech cestování se nikdy dlouho nerozmýšlel, vždy okamžitě uskutečnil svůj momentální nápad.

Z Prahy zmizel, aniž by komukoliv ze svých blízkých nebo přátel něco o svém odjezdu řekl, ostatně to provedl přesně tak, jako už ve svém životě několikrát. (např. odjezd na Slovensko)

Zprávu o svém odjezdu neoznámil dokonce ani své družce Šuře. Pravděpodobně ho ani nenapadlo, jak může být zoufalá, když žije v nejistotě, co se mohlo s Haškem všechno stát. Šura si pamatuje na to, jak Haška hledala po celé Praze, nevyjímaje velké množství restaurací, kaváren a vináren. Nikde ho však nenalezla.

Později po Praze kolovalo o jeho náhlém zmizení množství historek. Někteří se domnívali, že zemřel na opuštěném místě, jiní tvrdili, že pobývá někde v Praze, ale záměrně o sobě nedává vědět. Vyskytly se i názory, že je na léčení v nemocnici. Jak víme, žádný z nich neměl o místě jeho pobytu pravdu.

Nutné je podotknout, že odjel, pro něj typicky, bez peněz a touto skutečností si ani trochu nelámал hlavu. Netížilo ho špatné svědomí, že nebude mít čím zaplatit. V tomto ohledu se zcela spoléhal na své přátele, kteří budou ochotni za něj útratu vyrovnat. Tentokrát padl los na malíře Panušku.

Hašek cestou do Lipnice bavil celé kupé, ostatně tak, jak to bylo jeho dobrým zvykem. Dokonce se do jeho kupé začali postupně přesouvat lidé z celého vagónu, přivábeni hlasitým smíchem, který se odtamtud ozýval.

Z vlaku vystoupili ve Světlé nad Sázavou a cestou do Lipnice se stavili v několika hostincích, kde se Hašek ihned spřátelil s místními lidmi a na Panuškův účet nechal všem nalít. Panuška to Haškovi neměl za zlé a nikdy mu nevyčítal, že zve hosty na cizí účet.

K večeru dorazili do Lipnice. Jejich první cesta vedla do hostince U České koruny. Panuška se svojí rodinou v tomto hostinci často bydlel. Hostinským tu byl Alexandr Invalid. První noc se s Panuškou ubytovali v jednom pokoji, další den už měl Hašek vlastní pokoj. Na útratu mu Panuška půjčil. (Hašek později všechny dluhy vůči Panuškově poctivě vyrovnal.)

Po celém městečku se rychle rozneslo, že v hostinci u Invalidů jistý spisovatel platí jídlo a pití za všechny, kdo přijdou. Návštěvy se jen hrnuly, Hašek se se všemi seznámil a všichni se výborně bavili Haškovými veselými historkami a žerty. Lipničtí si ho také hned pro jeho veselou a štědrnou povahu velmi oblíbili.

Haškovi se Lipnice, malé městečko na Českomoravské vrchovině se starobylým hradem, zalíbila na první pohled. Rozhodl se, že se sem z Prahy přestěhuje. Zůstal ubytován v hostinci U České koruny.

Po třech týdnech strávených v Lipnici prozradil utajované místo svého pobytu. Při jedné z večerních zábav se mu zastesklo po Šuře. Pravděpodobně si uvědomil, že ji zanechal samotnou v cizím prostředí Prahy. Napsal jí dopis, aby za ním přijela, a ihned ho také odeslal. Místní pošta se totiž nacházela přímo v prvním patře restaurace U České koruny, takže to neměl daleko. Druhý den ráno se zhrozil nad tím, co vlastně včera udělal. Běžel pro lístek na poštu, ale bohužel přišel pozdě. Dopis byl odeslán první ranní poštou. Nedalo se tedy nic dělat. Hašek byl z toho rozladěný a mrzutý, ve skrytu duše doufal, že ho Šura přece jen nenajde. (Možná, že kdyby Šura tušila, že Hašek šel ráno odesláním dopisu odvolat, více by se rozmýšlela, zda za Haškem vůbec jet.) Nakonec se ale musel s myšlenkou na případné následky svého neprozřetelného dopisu smířit.

Za několik dnů po odeslání dopisu přijela Šura společně s Frantou Sauerem do Lipnice. Zdrželi se tu jen krátce a poté odjeli i s Haškem zpět do Prahy. Ale v Praze Hašek dlouho nepobyl. Lipnice se nadobro zapsalo hluboko do jeho srdce. Za dva dny se vydali se Šurou zpátky na Lipnici, aby se tu již natrvalo usadili.

Šura měla na pobyt v Lipnici ty nejkrásnější vzpomínky. Tady uprostřed kouzelné přírody měla Haška jenom pro sebe. Jarmila, její sokyně, zůstala daleko v Praze. Hašek každý den pracoval na Osudech dobrého vojáka Švejka za světové války, které se stávaly stále populárnější. Začínalo se jim dobře dařit.

Za Šurou začal docházet místní učitel Mareš, který ji vyučoval češtinu, především český pravopis.

Hašek se rozhodl, že si koupí v Lipnici vlastní domek. Bylo to poprvé v jeho životě, kdy mohl mít skutečný vlastní domov. „Jaroslav Hašek byl doma všude a přitom vlastně byl po většinu svého života bez domova.“¹⁹ Nacházel se v blízkosti hradu, měl čp. 185. (Hašek ho koupil od obchodníka Bohumila

¹⁹ Kovářik, V.: Literární toulky Prahou. Albatros, Praha 1980, s. 442

Havla 16. června 1922 za 25 tisíc korun a dal jej napsat na svou družku Alexandru Lvovou.) V domku bydleli dva nájemníci, kameník se svou sestrou a chudá vdova, švadlena.

Domek byl již starší, a tak se Hašek nejprve pustil do jeho rekonstrukce. Opravu zadal staviteli Herynkovi ze Světlé nad Sázavou. Na výsledku práce mu velmi záleželo, a proto nešetřil na penězích. Toužil po tom, co nejdříve se do domku nastěhovat. Práce však nepokračovaly tak rychle, jak si představoval, proto si najal další řemeslníky.

Do opraveného domku se se Šurou nastěhoval začátkem října 1922. Jako hospodyní přijali dvacetiletou Terezii Špinarovou.

Bydlení v „novém“ domku si Hašek bohužel příliš dlouho naplno neužil. Jeho špatný zdravotní stav se začal vlivem zimního počasí zhoršovat. Lékaři mu doporučili pobyt v teplém klimatu u moře. Hašek se podvolil jejich naléhavé výzvě k neodkladnému odjezdu a zažádal Okresní politickou správu v Ledči o vydání pasů potřebných k pobytu ve Španělsku. Bohužel k naplnění této cesty již nikdy nedošlo. Haškův zdravotní stav s náhle zhoršil natolik, že cesta do zahraničí pro něj nepřipadala v úvahu. Koncem prosince již všichni cítili, že Haškovy dny jsou už sečteny. Šura s Haškem zůstala až do poslední chvíle jeho života.

Den před svou smrtí nenechal u sebe nikoho delší dobu. Bylo to poprvé v jeho životě, kdy od sebe lidi odháněl. Hašek před svou smrtí značně trpěl a nechtěl, aby ho lidé takto viděli. Jediným člověkem, kterého u sebe snesl, byla Šura.

Jaroslav Hašek zemřel 3. ledna 1923 ve věku nedožitých 40 let v časných ranních hodinách ve svém domku. V úmrtním listě je jako příčina smrti uvedeno ochrnutí srdce. U Haškova smrtelného lože byli kromě Šury ještě Invald, Štěpánek, Panuška, MUDr. Novák z Lipnice a MUDr. Vaněček z Havlíčkova Brodu. Šura byla zoufalá, plakala a nebyla k utišení. Podle Štěpánka „vypadala jako bez rozumu, ani nejkrásnější a nejsladší její slova nepřivedla Jaroslavčika k životu“.²⁰

²⁰ Štěpánek, K.: Vzpomínky na poslední léta Jaroslava Haška. Krajské nakl., Havlíčkův Brod, s. 38

6. ledna 1923 byl Hašek na lipnickém hřbitově pohřben. Z Haškových nejbližších se jeho pohřbu zúčastnila Šura a Haškův syn Richard. Jarmila Hašková se pohřbu nezúčastnila údajně na přání své rodiny. Podle některých svědectví lipnických občanů a Klimenta Štěpánka na pohřeb přijela, ale do Lipnice nešla, zůstala pryč v Dolním Městě.

Když se do Prahy donesla zpráva, že Hašek zemřel, nikdo tomu nechtěl věřit. Všichni se domnívali, že jde zase o jednu z jeho obvyklých žertovných mystifikací. Vždyť už tolikrát se o něm psalo jako o mrtvém. (Bylo to v období, kdy byl v Rusku.) Proto se také téměř nikdo z Haškových pražských známých pohřbu neúčastnil. Jaroslav Panuška a Zdeněk Matěj Kuděj byli jedini z Haškových dávných přátel, kteří Haška doprovodili na jeho poslední cestě na lipnický hřbitov.

Jarmile se do jisté míry ulevilo. Měla konečně jistotu, že se k ní Hašek už nikdy nevrátí. Přestala žít marnými nadějemi na jejich společný život. Předtím stále myslela na to, že by mohla s Haškem žít a přece nemůže. Nyní byl navždy pryč.

Jeho nejslavnější dílo zůstalo nedopsané. „Jaroslav říkal, že on umře jen tehdy, když dovoli umřít Švejkovi. A to že nedovolí nikdy, protože Švejk bude v českém národě stále.“²¹ Nezbyvá nám než s ním souhlasit. Hašek bude prostřednictvím svého nesmrtelného díla žít ještě hodně dlouhá léta.

Šura zůstala v Lipnici sama ještě sedm let, později se znovu provdala.

²¹ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 30

4. CHARAKTERISTIKA JAROSLAVA HAŠKA PROSTŘEDNICTVÍM INTERPRETACE A SROVNÁNÍ VZPOMÍNEK

Po přečtení první části práce je jasné, že se u Haška setkáváme s velmi komplikovanou osobností. Pozornému čtenáři jistě neunikla proměna, která se s Haškem stala při jeho pobytu v Rusku.

Haškův život bychom mohli rozdělit podle jeho životního stylu na dvě etapy. První tvoří období Haškova vztahu s Jarmilou před jeho odjezdem do Ruska a po návratu zpět do Čech. Do druhé etapy patří Haškovo působení v Rusku a vztah s Šurou.

Obě tyto etapy se od sebe v mnohém velmi významně odlišují. Jednoduše můžeme říct, že v každé před námi stojí zcela jiný Hašek. Poznáváme dvě protichůdné stránky povahy jednoho člověka. Musíme si tedy položit otázku, co bylo příčinou Haškovy proměny? Jaká byla skutečná povaha slavného spisovatele? Která z jeho družek ho poznala nejlépe? Porovnáním jednotlivých vlastností v obou obdobích se pokusíme dospět k charakteristice Haškovy osobnosti.

4.1. Haškův vzhled

První odlišnosti pohledu na Haška můžeme spatřit již při jeho prvním setkání s životními družkami. Nejprve nás bude zajímat Haškův vzhled.

Jarmila shrnula svůj první dojem z Haška slovy: „*Vypadá jako vagabund, ale má takový příjemný výraz tváře.*“²² Z jejího výroku je zřejmé, že Hašek byl tehdy velmi nedbale oblečen. Takto se oblékal zcela běžně. Nezáleželo mu na tom, že jeho šaty jsou již značně obnošené. Cítil se v nich dobře. Do jisté míry byly vyjádřením Haškovy svobodné povahy. Ve společnosti, ve které se v té době pohyboval, jimi ale rozhodně nebudil pohoršení. Naopak s takovýmto ošacením mnohem lépe zapadal mezi své bohémské kumpány, kteří měli velmi podobný styl oblékání.

²² Vrbecký, F.: Haškova cesta do Libáně. Tvorba, 1980, č. 25, 18. 6., s. 15

Haškův vzhled byl pro mnohé lidi velkým překvapením a snad i zklamáním. Mezi ně patřil i Alexandr Invald, hostinský z hostince U České koruny v Lipnici, kde byl Hašek nějaký čas ubytovaný. Vzpomíná, že se na první pohled Haška skoro lekl. Znamého a oblíbeného spisovatele si představoval jako „*usedlého seriózního pána s nažehlenými puky u kalhot*.“²³ Proto se k němu při prvním setkání choval velmi nedůvěřivě a dokonce mu zprvu nechtěl ani nalít.

Později se však velmi spřátelili. Hašek sedával v malém přístěnku, který se nacházel mezi kuchyní a velkým lokálem. Postupně se stal skoro jakýmsi členem celé rodiny Invaldových, rozuměl si i s jejich dcerou Marií, našel mezi nimi skutečný domov. Měl tu své oblíbené pivo, neustále plno lidí, své publikum, které tolik potřeboval pro svůj život i svou tvorbu.

To, že Hašek o svůj zevnějšek příliš nedbal, potvrzuje i další z Haškových lipnických přátel, obuvník Antonín Krupička. Konstatuje, že Hašek chodil ve značně opotřebovaných šatech a botách. „*Tak jsem dostal hned druhý den na starost Haškovy boty, které potřebovaly opravdu mého zásahu jako soli*.“²⁴ Přesto měl Hašek podle Krupičkova svědectví rád pěkné nové boty. Oblíbeným Haškovým oblečením na Lipnici byla čepice s štítkem a šedivá blůza – rubáška.

Takový Haškův zevnějšek však odrazoval většinu lidí z vyšších společenských vrstev, kam patřila i Jarmilina rodina. Přesto se Jarmile Hašek na první pohled zalíbil. Měla totiž schopnost, která byla pro rozvinutí jejich vztahu velice důležitá. Dokázala posuzovat lidi podle povahy a ne podle ošacení. Dovedla se povznést nad Haškovo vnější vzezření. Nebyl pro ni podstatný Haškův zevnějšek, ale soustředila se spíše na to, co prozrazoval jeho obličej. Ten měl podle mnohých svědectví Haškových přátel a známých dobrácký, až naivně dětský výraz. Tento výraz je patrný i na mnohých Haškových fotografiích z té doby. (viz. příloha) Jeho robustnější postava s kulatou hlavou, malá ústa, hnědé upřímné oči a buclaté tváře s dolíčky prozrazovaly dobrosrdečnou a veselou povahu, která se ukrývala za jeho nedbalým a nevzhledným stylem oblékání.

²³ Stejskal, V.: Hašek na Lipnici. Krajské nakladatelství, Havlíčkův Brod 1953, s. 28

²⁴ Stejskal, V.: Hašek na Lipnici. Krajské nakladatelství, Havlíčkův Brod 1953, s. 34

Haškův přítel, malíř Josef Lada, si vzpomíná, že Haškův obličej rozhodně neodpovídal jeho představám o typické tváři satirika. Očekával by orlí nos, úzké rty a potměšilé, lstivé oči. Hašek mu připomínal „spíše naivního primána než geniálního satirika“.²⁵

Úplně jiný názor na Haška měla od počátku Šura. Hašek podle Šurinych slov „vypadal skvěle, červenolící, přímého držení těla, nevěděl, co je nemoc.“²⁶ Šura nemusela tak jako Jarmila nahlížet do Haškovy duše, aby se jí mohl zalíbit. Nebylo toho zapotřebí. Haškovi zřejmě za jeho pobytu v Rusku víc záleželo na tom, jak vypadá. Byl vždy upravený a dobře oblečený. A to nejen, když na sobě nosil vojenskou uniformu, ale i ve chvílích, kdy ji vyměnil za pohodlnější domácí oblečení.

4.2. Zvěsti o Haškovi

Když Jarmila poznala Haška, předcházela ho velmi nelichotivá pověst nezaměstnaného, nespolehlivého dobrodruha a nenapravitelného bohéma, který nic nemyslí vážně. Spořádaní lidé se pohoršovali nad jeho životním stylem, nad jeho náklonností k nočnímu životu a alkoholu. Jarmilině pozornosti také neunikly zprávy o Haškových neustálých konfliktech s policií. Nutno dodat, že velká část těchto historek byla pravdivá, ale mnoho z nich bylo jen dílem fantazie a škodolibosti lidí. Zamilovaná Jarmila se nikdy nenechala ovlivňovat řečmi a pomluvami, které se o Haškovi šířily. Spoléhala jen na svůj vlastní rozum a později i na svou dobrou znalost Haškovy povahy.

Dokladem toho, že se Hašek špatné pověsti mezi lidmi nikdy nezbavil, je událost, která se stala v roce 1915. Na veřejnost se tehdy prostřednictvím novin dostala klamná informace, že Hašek padl na východní frontě. Jarmila pracovala v té době jako úřednice Obchodní a živnostenské komory v Praze. Tenkrát za ní přišel její nadřízený, podal jí ruku a s vážnou tváří řekl: „Paní Hašková, gratuluji vám.“ Jarmila se s podivem tázala: „K čemu?“ Odpověď na její otázku jí vyrazila dech. „No, přece – váš muž padl“, vysvětlil jí nadřízený s úsměvem.

²⁵ Lada, J: Kronika mého života. Odeon, Praha 1974, s. 287

²⁶ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 4

Jarmila na tento nevhodný a urážející žert impulzivně zareagovala, plivla svému nadřízenému do obličeje. Byla jemná a citlivá žena, ale takovýto druh humoru nesnášela.

Jarmila bránila Haška v každé situaci, a to i přesto, že jí tolik ublížil. Nikdy ho nepřestala hájit před celým světem a především před novináři, kteří o něm za jeho života i po jeho smrti napsali množství hanlivých článků zabývajících se především Haškovým neuspořádaným soukromým životem. „*Plivli po něm naposled sladkým jedem vzpomínky na slabosti mrtvého genia.*“²⁷ Vysvětluje také, proč ho brání. „*A přece Hašek neublížil nikomu z těch, kteří do něho ustavičně polehoučku ryjí, aby nějak otrávil jeho slávu.*“²⁸

K Šuřiným uším naopak žádné z negativních pověstí, které se o Haškovi šířily v Čechách, nedolehly. Šura nevěděla nic o kouscích, které prováděl se svými kumpány před příjezdem do Ruska. Nevěděla dokonce ani to, že Hašek je již ženatý a má syna. Před jeho příchodem do Ufy se o něm vyprávěly zcela jiné zvěsti. Jejich obsah byl protikladný s těmi, které o Haškovi slýchala Jarmila.

4.3. Haškův vztah k alkoholu

Jarmila Haška poznala jako nepolepšitelného pijana, vyznavače posedávání po pražských hospůdkách a vinárnách.

V Rusku došlo u Haška k radikální změně životního stylu. Hašek již nehledal zálibu v alkoholu a v bohémském způsobu života. Šura dokonce prohlašovala, že Hašek v Rusku pití alkoholických nápojů důsledně odmítal. Nepil ani své oblíbené pivo.

Mohli bychom jeho abstinenci zdůvodňovat tím, že v Rusku byl v té době alkohol přísně zakázán. Zákaz se nevztahoval jen na konzumaci alkoholu, ale i na jeho výrobu. Za porušení zákazu například opakující se opilostí hrozil trest smrti zastřelením, aniž by se případ dostal před soud. I přes tato nařízení si lidé obstarávali alkohol ilegálně. Kupovali ho od místních lidí, kteří ho načerno vyráběli a prodávali.

²⁷ Hašková, J.: Haškova pravda. Kmen, 1927, č. 7., 5. 4., s. 167

²⁸ Hašková, J.: Vdova po Jaroslavu Haškovi. Tribuna 5, 1923, č. 6, 10. 1., s. 3

Haškovi staří bohémští přátelé, mezi něž patřil například Franta Sauer, nevěřili Šuřinu překvapujícímu sdělení o Haškově tříleté abstinenci za jeho pobytu v Rusku. Podezřívali ho, že i přes přísný zákaz si při své pověstné velké vynalézavosti pití obstaral. Nebyla to pravda.

Domnívám se, že hlavní příčinou jeho abstinence nebyl ani strach před trestem ani nedostatek finančních prostředků na obstarání ilegálně distribuovaného alkoholu. Hašek prostě o pití vůbec nestál, protože si našel v té době jiný životní program. Měl práci, která ho bavila a dokázala ho pohltit, takže ani nepocíťoval potřebu se napít. Dokonce měl k pití alkoholu přímo bytostný odpor. Vypráví se, že prudce odstrčil sklenku vodky, kterou mu podávala Šuřina matka k přípitku. Nechápal ani, jak se někdo druhý může opíjet.

Hašek tehdy alkohol nejen odmítal, ale zapojil se i do boje proti němu. Stal se kritikem činnosti, kterou sám v minulosti často provozoval. V časopise „Naš put“ otevřeně kritizoval opilého komisaře takovým způsobem, že následně dosáhl jeho odvolání. Prý také dokázal přes četné výhrůžky lidí prosadit, aby byl do řeky vypuštěn celý sklad vodky.

Zajímavé je, že život bez alkoholu Haškovi nepůsobil žádné potíže, které by se daly předpokládat u člověka, který byl zvyklý dříve denně pít.

Po návratu z Ruska Hašek znovu začal navštěvovat hostince a pít. Jarmila i Šura nemohly snést pohled na Haška, který se neustálou konzumací alkoholu dobrovolně ničí a marně ho odrazovaly od návštěv hospůdek a pití. Obě ho neustále zasypávaly množstvím proseb, aby raději zůstal doma a nikam nechodil. Po jeho příchodu z hostince pak samozřejmě následovaly výčitky. Jarmila se ovšem v jistém ohledu odlišovala od Šury. Ona si totiž zároveň uvědomovala, že právě prostředí lidových zábav, hospod a kabaretů mu dává netušené možnosti poznání nejrůznějších lidí a jejich povahových vlastností. Zde našel základní zdroj inspirace pro svoji literární práci.

4.4. Odpovědnost

Mohli bychom najít mnoho příkladů, kdy se Hašek zachoval ke svému okolí nezodpovědně. K nejzávažnějším zřejmě patří okamžik, kdy opustil Jarmilu a zanechal ji samotnou s jejích malým synem. Celá událost prý proběhla takto: Do jejich vršovického bytu přišli na návštěvu Mayerovi. Hašek byl velmi pyšný na svého synka. Mayerovi se těšili, že teď snad už bude všechno dobré. Snažili se dát najevo, že zapomněli na dřívější sváry a chtějí začít znovu a smířlivěji. Dokonce byli ochotni pomoci jim k lepšímu bytu, aby malý Richard netrpěl žádným nedostatkem. Hašek se nabídl, že dojde pro pivo na oslavu. Slíbil, že bude hned zpátky. Ale všichni na něj čekali marně. Domů nepřišel ani druhý den.

Jak mohl Hašek opustit svou ženu a svého syna? Musel moc dobře vědět, jaké je to vyrůstat bez otce, vždyť to sám na vlastní kůži zažil. Na vině byla jistě především Haškova nezodpovědná povaha, ale hlavní příčinou zřejmě byly přetrvávající existenční starosti manželů. Hašek zřejmě pochopil, že se svým životním stylem nikdy nebude dobrým otcem, a proto svou rodinu opustil. Velmi dobře věděl, že Jarmilu se synem nenechává samotnou. Byl si jistý, že se o ně Mayerovi rádi postarají.

Další spíše humorný příklad Haškovy nezodpovědnosti podává Haškův přítel Josef Lada. Ladovi se jednoho dne udělalo nevolno, Hašek došel pro lékaře, MUDr. Nováka, a ten Ladovi předepsal nějaké léky. Hašek pro ně odešel do lékárny. Z lékárny se však vrátil až po týdnu, kdy už bylo Ladovi dobře, se slovy: „*Vida ho, nic mu není, a honí mě po lékárnách jako psa!*“²⁹ Hašek se navenek staral jen o své vlastní pohodlí. Choval se tak, jako by mu na ostatních nezáleželo. Jako by si neuvědomoval, co svým chováním druhým způsobuje. Tak ho viděla většina lidí. Jen Jarmila poznala, že je to trochu jinak. Pochopila, že se vzdal pohodlného rozvážného a spořádaného života ve prospěch své literární tvorby.

Hašek nebyl bez svědomí, jak by se mohlo na první pohled zdát. Ve svém nitru si velmi dobře uvědomoval, kolik zlého svým chováním způsobil svým

²⁹ Lada, J: *Kronika mého života*. Odeon, Praha 1974, s. 303

blízkým, především Jarmile. Uvědomoval si, že on je tou hlavní příčinou jejího trápení. Kdyby jeho nebylo, nebo kdyby měl jinou povahu a sociální postavení, Jarmila by pro něj nemusela tolik vytrpět. Ale ona to pro něj činila ráda, protože ho milovala.

Šura v Rusku poznala zcela jiného Haška. Hašek se tam choval jako člověk velmi odpovědný a ukázněný, veškeré úkoly mu svěřené vykonával naprosto spolehlivě a důsledně, všechny sliby dodržel, na sto procent plnil očekávání svých nadřízených. „*Měl naprostou důvěru a jako iniciativní a samostatný pracovník byl vysoko hodnocen.*“³⁰ Zaujímal významné místo, o kterém se mu nikdy před tím ani nesnilo. Měl to, po čem tolik toužil a o co tolik usiloval, když si namlouval Jarmilu.

Hašek rozhodně ve svém významném postavení nezpychl. „*Nebyl nikdy pyšný na to, že promlouvá, poučuje, vysvětluje, že se o něm píše a že rozhoduje o důležitých věcech.*“³¹ Hašek byl velmi skromný člověk, a to nejen v dobách svého působení na vysokých postech v Rusku, ale po celý svůj život. Tato skromnost mu zůstala i později, v závěru života, kdy byl již znám jako autor populárních Osudů dobrého vojáka Švejka.

Hašek se nikdy neprojevoval jako byrokrat. Nezneužíval postavení, kterého dosáhl. V tom mu bránil jeho vrozený vřelý vztah k lidem. Nikdy se nechoval k svým podřízeným povýšenecky. Neustále pečoval o blaho zaměstnanců tiskárny i dalších. Například tiskařům vydával potvrzenky, na které dostali v hostinci u parku bezplatně vojenské obědy.

Hašek byl nejen odpovědný a důvěryhodný, ale také velmi pečlivý muž. Všichni zaměstnanci tiskárny se o tom mohli na vlastní oči přesvědčit. Velmi mu záleželo na tom, jakou úroveň budou mít časopisy a noviny, které se u nich vydávaly. Šiškinová vzpomíná, že se nestaral jen o články, ale zajímal se i o kvalitu tisku. Dbal dokonce na to, aby bylo dost barev. Pro dosažení svého cíle (kvalitních výtisků) dokázal být přísný a rázně dal najevo svoji nespokojenost s prací zaměstnanců tiskárny. Při „*každé zjištěné chybě*“, kterou některý pracovník udělal, „*pouštěl hromy*“³².

³⁰ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 193

³¹ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 12

³² J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 5

Lidé, kteří se kolem něj pohybovali, si ho velmi vážili jako pracovitého a počestného člověka. Byl uznáván pro svoji houževnatost a velký pracovní výkon. Byl velmi pilný, často zůstával v tiskárně až do pozdních nočních hodin. Dokázal tvrdě jít za svým cílem. Byl velmi schopný a brzy zařídil řádné a pravidelné vycházení novin. Všichni obdivovali jeho nadšení a činorodost. Haškovi spolupracovníci si velmi cenili jeho iniciativnosti, nápaditosti, vynalézavosti a pružnosti s jakou přistupoval k práci. Takového ocenění se mu v Praze mezi přáteli nikdy nedostalo.

Jeho práce mu byla potěšením. Měl neustále dobrou náladu. Přestože byl stále unavený a nevyspalý, měl chuť do práce. Byl to člověk, který přímo sršel energií. Kromě činností v tiskárně často také po večerech přednášel na nejrozličnějších politických setkáních, pořádaných pro zajatce cizích armád, nebo se staral o různé letáky a plakáty.

Ukázalo se navíc, že má velké organizační schopnosti, které předtím neměl nikdy příležitost uplatnit. Šura o tom podává svědectví: Když museli s celou tiskárnou opustit Ufu, protože Rudá armáda byla poražena Kolčakovým vojskem, Hašek těžce nemocný tyfem, „*se staral nejen o vydávání časopisu, ale měl na starosti i obživu celé redakce, kde nás bylo třicet pět.*“³³

Bohémská společnost mu umožňovala odhazovat lehce všechny starosti. To však neznamená, že si neuvědomoval důsledky svého životního provizoria. Jen nejbližší okolí si povšimlo, že býval často zamyšlený, že propadal melancholii. Nikdy se však se svými starostmi dlouho netrápil. Neustálé opíjení byl ventil, jenž uvolňoval přetlak přecitlivělosti a skepse.

Ani v Čechách se Hašek nechoval vždy jen neodpovědně. Přestože brzy pochopil, že to že vzal s sebou do Československa Šuru byla chyba, nikdy ji neopustil. Uvědomoval si její odvalu, když se odhodlala jet s ním odkudsi z Kavkazu do středu Evropy, a hlavně její opuštěnost.

³³ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 6

4.5. Skromnost a prostota

Hašek si také nikdy nečinil žádné nároky na komfort. Byl schopný přenocovat prakticky všude. Šura vypráví o tom, jak jednu dobu spali dokonce jen na balících papíru. Také co to týče zařízení bytu Hašek nikdy netoužil po přepychu. Vyznával jednoduchost a střídmost. Jen v takovém bytě se cítil dobře. Prosté zařízení jejich bytu nesouviselo s Haškovou někdy ne příliš dobrou finanční situací, ale s jeho skromností a osobním vkusem. Na zařízení prvního bytu Jaroslava a Jarmily se odrážela příznivá finanční situace Mayerových. Haškovi se v tomto bytě příliš nelíbilo, nebyl tu šťastný. Připadal si tu jako ptáček zavřený do zlaté klíčky, který netouží po ničem jiném kromě volnosti.

Hašek byl nejen nepřitelem přepychu, ale také přemrštěného úklidu. Tím nemyslíme, že by se cítil spokojený s nepořádkem kolem sebe. Jen by vedle sebe nesnesl manželku, která by ho vítala na zápraží se slovy: „*Otři si boty, vem si bačkory, rány boží, zase mi zmažeš podlahu!*“³⁴

4.6. Smysl pro humor

U Haška bychom našli i jednu vlastnost, která do jisté míry určitým způsobem převáží všechny negativní. Touto vlastností je Haškův obrovský smysl pro humor. Jeho humor byl příčinou toho, že měl nesmírně velké množství kamarádů a známých, přestože byl věčně bez peněz, vyváděl neočekávané žerty a téměř neustále byl s někým ve sporu. Právě pro svůj humor byl ve svém okolí velmi oblíbený a stal se vyhledávaným společníkem. Byl neustále obklopen lidmi, kteří s ním byli rádi, protože tušili, že se v Haškově společnosti dočkají mnoha veselých příhod. Buď je přímo prožijí nebo je alespoň uslyší z Haškova vyprávění. A Hašek patřil k vynikajícím vypravěčům. Uměl mluvit i o věcech, o kterých by jiní dovedli sotva něco žertovného říci. Hašek dokázal rozesmát snad každého člověka. Humor Haškovi sloužil nejen k pobavení okolí, ale často také jako usmiřovací prostředek jeho četných

³⁴ Vilímek, L.: Ženy kolem Jaroslava Haška. Národní osvobození, 19, 1948, č. 278, 27. 1., s. 3

konfliktů. Svého protivníka v potyčce dokázal svým odzbrojujícím humorem rozesmát a tím i dostat na svoji stranu. Nikdo se proto nedokázal na Haška delší dobu zlobit.

Rozhodně nemůžeme tvrdit, že by Haškův humor pramenil z jeho opilosti. Hašek byl neustále plný humoru. Sršel vtipem i v naprosto střízlivém stavu. Při psaní svých humoresek nikdy příliš nepil.

Smysl pro humor ho provázel celým jeho životem. Nejen mezi bohémskými kumpány, ale i v době, kdy zastával významné místo pomocníka velitele města Bugulmy. Nechyběl mu, ani když se aktivně účastnil těžkých bojů nebo vážně onemocněl.

Někdy mu však jeho smysl pro humor i přitížil, způsobil totiž mnohá nedorozumění. Lidé si v jeho blízkosti nikdy nebyli jistí, zda právě mluví vážně nebo jen vtipkuje. Hašek se projevil jako výtečný mystifikátor hned po příjezdu do Prahy. Začal Šuru představovat svým přátelům jako ruskou kněžnu, kterou v dobách revoluce zachránil před bolševiky. Sauerovi údajně řekl, že Šura je kontrarevolucionářka, kterou chytili, když se svým bratrem házela ruční granáty na rudoarmejce. Jejího bratra za to zastřelili a ji uvěznili. Přitom se tvářil velmi významně a dával všem najevo, že je pyšný na její aristokratický původ. „*Bavilo ho, jak „mrkali na drát“ a věřili tomu.*“³⁵ Chtěl se zřejmě před přáteli „vytáhnout“, aby mu záviděli. Možná tím chtěl dokázat, kdo vlastně Jaroslav Hašek je: muž, za kterého se provdala žena z vyšší vrstvy, žena z dobrého šlechtického rodu. Byl to opět jeden z jeho povedených vtipků, kterými se rád bavil.

Ve skutečnosti Alexandra Lvová pocházela z velmi chudé rodiny. (Narodila se v tatarské vesnici Peťakovo. Její otec byl chudý švec, který všechny vydělané peníze propil. Když bylo Šure sedm let zemřel a matka poprosila písaře vinných skladů Malojaroslavceva, aby Šuru někam umístil. Neměla peníze na to, aby ji a její tři sestry uživila. Písař se jí ujal sám. Šura prý do svých sedmnácti let nevěděla, kdo je její vlastní otec.)

³⁵ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 19

4.7. Haškovy skrývané vlastnosti

Na první pohled by se mohlo zdát, že Hašek musel být neuvěřitelně šťastný člověk, když byl neustále tak veselý, vtipný a plný humoru. Navenek vždy působil velmi pohodově a bezstarostně, přestože jeho finanční i osobní situace nebyla příznivá. Byl ale takový i uvnitř? Podle svědectví lidí jemu nejbližších, Hašek rozhodně nebyl vnitřně tak veselý a bezstarostný. O tom svědčí Jarmilina slova: „*Jeho úsměv nebyl úsměv naivního dobráčka, který se směje, protože je veselý. Jeho úsměv říkal: „Směji se, abych neplakal.*““³⁶ Hašek si tedy na svoji tvář nasadil klaunskou masku, masku veselosti a cynismu. Vytvořil si kolem sebe tvrdou a neprostupnou hradbu, která zakrývala jeho plaché a citlivé srdce. Co ho ale vedlo k tomu, že tajil to, co se odehrávalo za touto hradbou? Haška trápil především nedostatek pochopení od druhých lidí. Měl pocit, že mu nikdo nerozumí. Důvod je nasnadě, byla to jeho literární tvorba aj.

Existoval jen jediný člověk, před kterým se nemusel a nechtěl nic skrývat. Tím člověkem byla jeho první žena Jarmila. Hašek v Jarmile postupem času našel člověka jemu velmi blízkého. Před Jarmilou si nemusí nasazovat svou masku, kterou nosil i mezi svými nejbližšími přáteli. Jarmila se stala jeho skutečnou důvěrnou přítelkyní, jen před ní se dokázal otevřít, svěřit se se svými nejniternějšími pocity, které zůstávaly pro ostatní tajemstvím. Právě ona směla odkrýt i ta nejtajnější zákoutí Haškova soukromí, ona jediná znala Haškův pečlivě skrývaný duševní život.

Hašek byl tedy v jádru velmi vážný, ba dokonce smutný člověk. Z tohoto Haškova povahového rysu vyplývá i jeho neobvyklé, podivuhodné chování k vlastní humoristické tvorbě. Posluchači a čtenáři se jeho satirickým příběhům a anekdotám hlasitě smáli, ale Hašek se jen usmíval nebo mlčel. Většina jeho známých se shoduje v tom, že viděli hlasitě rozesmátého Haška jen velmi zřídka nebo ho takto dokonce vůbec nikdy neviděli.

Před Jarmilou byl sám sebou, jemným a citlivým člověkem. Pro ostatní byl Haškem – bohémem, pijanem a tulákem.

³⁶ Hašková, J: Profil mrtvého druhá. Tribuna 5, 1923, č. 6, 10. 1., s. 3

4.8. Známosti a způsob seznamování

Jaroslav Hašek byl pověstný svou družností. S každým člověkem, kterého potkal, a který ho něčím zaujal, se toužil seznámit. A jeho touhy po setkávání s lidmi bývaly vždy naplněny. Nová přátelství navazoval zcela bez zábran. Velikým pomocníkem mu přitom byl právě jeho všudypřítomný humor. V nejrozličnějších pražských hospodách, kavárnách a vinárnách, které tak hojně a s nadšením navštěvoval, vznikaly jeho nové známosti s lidmi různého věku i společenského postavení. Haškovi nikdy příliš nezáleželo na tom, jací lidé to jsou. Měl rád kolem sebe lidi, kteří byli dobrými posluchači jeho historek, a kteří se rádi účastnili jeho nevyzpytatelných žertů.

Hašek často uplatňoval velice zvláštní způsob seznamování. Člověka, se kterým se chtěl seznámit, obvykle nejprve šokoval nějakou nehorázností. Tím vyvolal napětí, které někdy přerostlo v ostrou hádku. Přesně v okamžiku, kdy se schylovalo k potyčce, překvapivě obrátil a nabídl protivníkovi ruku ke smíru. Pak spolu své seznámení náležitě zapili.

Takto vzniklých známostí měl Hašek neuvěřitelně velké množství. Většinou však neměly dlouhého trvání, vznikaly i zanikaly během jednoho dne nebo dokonce během jednoho jediného večera. Nebylo by ani možné vyjmenovat všechny lidi, se kterými se takto Hašek „spřátelil“. Tvořily by velikou skupinu, která by obsahovala na tisíce rozličných jmen.

Menší skupinu Haškových blízkých pak tvořili jeho kamarádi, se kterými se toulal po světě, u kterých nějaký čas bydlel a další, se kterými ho pojilo mnoho společných prožitků. Mezi ně patřili například básník Gustav Roger Opočenský, spisovatel Zdeněk Matěj Kuděj, ilustrátor a malíř Josef Lada, bohém Franta Sauer, dramatik a režisér Emil Artur Longen, hostinský Alexandr Invald, malíř Jaroslav Panuška aj. Tito všichni ho poznali lépe a podrobněji, znali Haškovo chování v soukromí.

Nutné je dodat, že všichni tito Haškovi stálější „přátelé“ byli mužského pohlaví. Nikdo z vědců zabývajících se Haškem se nezmiňuje o tom, že by Hašek navázal dlouhodobější přátelství s nějakou ženou.

Nejmenší, přesto nejvýznamnější, skupinu tvoří lidé Haškovi nejbližší. Ještě lépe než jeho náhodní známí a stálější přátelé, ho znaly jen tři ženy: Haškova matka (Kateřina Hašková, rozená Jarešová), první manželka Jarmila Hašková a druhá manželka Alexandra Gavrilovna Lvová. Jen ony tři měly tu možnost delší dobu poznat Haška důvěrně v jeho nejintimnějším soukromí.

Hašek byl oblíben nejen mezi dospělými, ale i mezi dětmi. Lipničtí obyvatelé podávají svědectví o tom, že Hašek měl děti velmi rád. S místními dětmi si často povídal, vyprávěl jim a při té příležitosti jim rozdával různé sladkosti. Později prý také podle Josefa Jakla často navštěvoval lipnickou školu. Snad mu právě tyto děti nahrazovaly nepřítomnost jeho vlastního syna

4.9. Vypravěčský a literární talent

Všichni Haškovi pražští i lipničtí známí se shodovali v jednom, a to: Hašek byl bystrý, pohotový v úsudku a dovedl mistrně improvizovat. A navíc měl obrovskou fantazii. Uměl se vmísit do hovoru na jakékoli téma. Když viděl, že se jeho spolustolovníci výborně baví, vyprávěl stále další a další historky. Nikdy se nenechal k vyprávění dlouho přemlouvat, byl šťastný, že našel vděčné publikum. Hašek sice často a rád hovořil, ale rozhodně nebyl mnohomluvný. Neměl rád mluvení „na prázdko, o ničem“.

Stejný talent projevoval i ve své literární tvorbě. Vzpomeňme například na způsob, jakým tvořil. Psal svá díla lehce, rychle, bez zaváhání a škrtů. Na lidi, kteří ho při této činnosti pozorovali, působil, jako by měl příběh připravený předem. Ale nebylo tomu tak. Často pracoval i v rušném prostředí hostinců. Při psaní navíc dokázal ještě sledovat, co si povídají lidé kolem a dokonce na jejich řeči reagoval humornými poznámkami.

Právě tato schopnost je jednou z příčin Haškovy nesmírné literární produkce. Většinou psal, aby získal peníze na zaplacení útraty. Těžko dnes někdo přesně spočítá veškeré práce, které napsal. Bohužel mnoho jeho literárních děl se dodnes nezachovalo. Proto, aby v jednom čísle novin mohlo být otištěno i několik jeho příspěvků, používal často pseudonymy např. Josef Pexider, Ladislav Čížek, Antonín Kočka a další. Ladovým jménem Hašek

podepsal některé své „vysoce odborné“ články ve Světě zvířat. Neexistuje snad téma, které by Hašek nedokázal zpracovat do nějakého příběhu. Můžeme směle říct, že dovedl psát o čemkoli. Bass si vzpomíná, že někdy Hašek chtěl po svých spolustolovnicích, aby mu zadali téma pro jeho práci. František Kysela mu tedy v žertu řekl, aby napsal o medvědovi. Byl překvapen, když Hašek okamžitě začal psát humoresku o tom, jak na jedné řece plulo tělo zabitého medvěda, kterého sedláci dole v kraji považovali za žraloka či zamordovaného člověka.

4.10. Témata, kterým se vyhýbal

Hašek patřil k lidem velmi přátelským, družným a hovorným. Existovala však některá témata, o kterých mluvil velmi nerad. Jedním z nich byl i Haškův život v době jeho pobytu v Rusku. Když se ho známí na něj ptali, buď odpověděl neurčitě nebo vše podle svého zvyku obrátil v žert a začal vyprávět nějakou smyšlenou veselou historku. Například spisovatelka Olga Fastrová se ho jednou zeptala: „Je to pravda, že se v Rusku bolševici živí masem Číňanů?“ Hašek jí odpověděl, že nejedí Číňany, ale Mongoly. A s vážnou tváří dodal, že se v Rusku vykrmují malé mongolské děti jako u nás podsvinčata. Nakonec ještě nezapomněl sdělit, že takové maso je velice chutné. Nebo spisovateli Karlu Tomanovi s vážnou tváří tvrdil, že dal 200 legionářů postřílet a 300 pověsit. Ze střev jejich dětí si potom vyráběli nitě. Na důkaz ukázal na jeden svůj knoflík, který měl takovou nití přišitý. Hašek o své bolševické minulosti nemluvil a narážkám na ni se vyhýbal.

Proč vlastně nechtěl o této době svého života nic říkat? Zřejmě na sebe nechtěl v této souvislosti příliš upozorňovat, neboť jeho postavení bylo díky romantickým pověstem o rudoarmějcích, kteří se vraceli z Ruska, už tak dost otřesné. Pravděpodobně si však především nepřál, aby se mezi jeho přáteli vědělo, jakým způsobem se v Rusku choval. Jeho bohémští přátelé by mu stejně nevěřili. A před ostatními si nechtěl zničit svoji pověst bohéma.

Šura vzpomíná, že na Lipnici se Hašek chtěl lidem světit. Rozhodl se tamním lidem pravdivě vyprávět všechno o svém životě v Rusku, ale místní

nechtěli o „politice, jak říkali, ani slyšet.“³⁷ Čili to vlastně nebyla Haškova vina, ale vina okolí.

Dalšími věcmi, o kterých se Hašek nerad ve společnosti svých přátel zmiňoval, byly jeho city a soukromý život. Ten zůstal pro druhé utajen. Jarmila prohlásila: „*Je to (Hašek) příliš hluboká a uzavřená povaha, než aby měla své přednosti vyloženy na talířku pro každého, kdo přijde.*“³⁸

4.11. Lhaní a zatajování

Hašek se také několikrát projevil jako tajnůstkář. Před Šurou dokázal skrýt velmi významnou část svého života tak dobře, že měla těsně před sňatkem pocit, že ho perfektně zná. „*Znali jsme se déle než rok a tato doba, zvláště po tom všem, co jsme spolu prožili, byla dostatečně dlouhá, abychom se dokonale poznali.*“³⁹ V době jejich sňatku však netušila, kolik věcí z Haškovy minulosti jí zůstalo utajeno a kolik věcí se Hašek v budoucnu pokusí před ní ještě utajit.

V minulosti skrýval své schůzky s Jarmilou před jejími rodiči, později se s Jarmilou skrývali před Šurou. Svůj vztah k Šuře Hašek nikdy tajit nemusel.

Nejenže před Šurou své schůzky tajil, ale dokonce se uchýlil i ke lži. Když za Jarmilou odcházel, říkal Šuře, že jde do redakce nebo za tetičkou. I v dopisech Jarmilu nazýval tetičkou. Používal tuto zástěrku, aby Šuře neublížil. Šura znala Haška natolik dobře, že brzy poznala, že jí lže. Nezbylo mu nic jiného než říct jí o svých setkáních s Jarmilou pravdu.

Nebylo to poprvé, kdy Hašek v tak důležité skutečnosti lhal. Již dříve se snažil oklamat Jarmilina otce ohledně svého místa. Po návštěvě schůze redaktorů sociálně demokratických listů na Kladensku mu řekl, že je v Kladně zaměstnán na trvalo. Tuto informaci však odvolal ihned poté, co se dozvěděl, že má šanci získat místo redaktora u nakladatele Kočího, vydavatele časopisů Dobrá kopa, Národní obzor aj.

³⁷ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 26

³⁸ Vrbecký, F.: Haškova cesta do Libáně. Tvorba, 1980, č. 25, 18. 6., s. 15

³⁹ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 12

Hašek nebyl Šuře nevěrný v pravém slova smyslu. Z velké lásky Haška a Jarmily zůstalo po návratu do Čech jen cituplné, upřímné a něžné přátelství.

Před Šuřou Hašek zatajoval mnohé ze své minulosti i současného života. Před Jarmilou však nechtěl nic skrývat. Přál si, aby o něm věděla úplně všechno. Chtěl, aby znala celou jeho minulost. Z tohoto důvodu se jí také svěřil s jednou velmi intimní epizodou svého života. „...a nikdy jsem žádnou ženu nemiloval, ani tu cikánku, ani tu Maryšku, třeba jsem s poslední spal na seně na Kopanicích u Myjavy v nitranské stolici.“⁴⁰ Hašek chtěl, aby mu odpustila. Zřejmě se styděl za svůj hřích mládí. Přitom jí o něm nikdy nemusel říkat. Mohlo to zůstat navždy jeho tajemstvím. Chtěl před ní mít čisté svědomí.

4.12. Lidskost

Pro Haška je typický jeden povahový rys. Velmi si vážil lidského života, ať už byl jakýkoli. O této skutečnosti svědčí hned několik věcí. První z nich je, že za dobu svého působení v armádě nikdy nevystřelil. Druhou je Haškův bytostný odpor k rozsudkům smrti. Neznamená to však, že by nesouhlasil s tresty vůbec. Naopak prosazoval, že po provinění má následovat přiměřený trest. „*Jak mohl, prosazoval deportace na nucené práce, ale trestat smrtí nechtěl.*“⁴¹ Nikdy se žádného trestu smrti neúčastnil a také se vyhýbal psaní o nich. Někdo by v tomto jeho postoji mohl hledat Haškovu slabost, strach z pohledu na umírajícího člověka nebo něco podobného, ale skutečnost je zcela jiná. Nešlo o Haškovu slabost, ale o pouhé vnitřní přesvědčení o tom, jak by se lidé měli chovat. K tomuto postoji možná přispěly jeho vlastní předválečné zkušenosti s policií a vězením.

Hašek neodsuzoval jen tresty smrti, ale neměl rád ani brutální způsob zacházení se zajatci a s lidmi vůbec. Snažil se být velkorysý k slabým a poraženým. Hašek si byl dobře vědom, že má v rukou sílu, kterou může v tomto směru na lidi zapůsobit. Tou silou byly články do novin, které psal a vydával. Rozhodl se psát o krutostech, které se děly v Kolčakově armádě. Chtěl, aby lidé

⁴⁰ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 106

⁴¹ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 8

pomocí jeho článků pochopili, že páchat takovéto surové a nemilosrdné činy není správné. „*Věřil, že právě pomocí tisku půjdou všichni lidé převychovat.*“⁴²

4.13. Vztah k penězům

Smyslem Haškova života rozhodně nebylo vydělávání a střádání peněz. Peníze pro něj nikdy nehrály žádnou významnou roli. Byly pro něj jen prostředníkem, který může v mnohých situacích dobře posloužit.

Hašek, i když sám nikdy neměl moc peněz, rád je daroval někomu, o kom věděl, že je na tom ještě hůř než on. Nemusel to být ani člověk jemu velmi blízký, někdy takto obdaroval pouze náhodného známého. „*Rozdal všechno a třebaš potom sám neměl.*“⁴³

Hašek měl zvláštní způsob, jak lidem finančně pomoci. Nechtěl je dostávat do trapných situací před ostatními tím, že jim peníze půjčí. Řešil to jinak, po „haškovsku“. Příklad takového řešení ukazuje následující příhoda. Hašek seděl v hospodě a viděl u vedlejšího stolu mládence, jak tajně přepočítává peníze a přitom pokukuje po housce. Bylo mu hned jasné, že nemá dost peněz na její zakoupení. Přistoupil k mladíkovi se slovy: „Tady máš svou padesátku, co jsi mně půjčil a více nemáme spolu co mluvit.“ Mládenec se marně pokoušel Haškovi vrátit peníze s vysvětlením, že nikomu nic nepůjčil. Hašek se nikdy okázale nechlubil před lidmi svými dobrými skutky. Netoužil po pověsti dobrodince a mecenáše.

Hašek byl tedy velmi štědrý. Ve svém novém domě v Lipnici nechal bydlet zcela zdarma paní Novákovou, chudou vdovu se dvěma dcerami. Dokonce jí občas dával nějaké peníze na přilepšenou.

Obuvník Krupička zase Haškovi často vyčítal jeho přílišnou dobrosrdečnost. Hašek u něj nechával na svůj účet zhotovit boty pro své lipnické známé nebo pro přátele, kteří měli přijet na Lipnici. Činíval tak často bez jejich vědomí. Krupička dostal od Haška během dvou měsíců zakázku i na deset párů bot.

⁴² J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, š. 8

⁴³ Stejskal, V.: Hašek na Lipnici. Krajské nakladatelství, Havlíčkův Brod 1953, s. 153

Několikrát prý dokonce sám Hašek nakreslil formu bot. Avšak sám Hašek vlastnil prý pouze dva páry bot.

Ještě za pobytu v Praze byl Hašek oblíben mezi žižkovskými trhovkyněmi. Měli ho za dobrého zákazníka, ale zároveň za blázna. Nakupoval totiž od nich i nahnilou zeleninu, kterou by jen ztěžší jinému prodali. Sauer říká, že to dělal kvůli nim „z útrpnosti“. Lada tvrdí: „...*Hašek dal chudým víc než mnohý, jenž se holedbá svým soucitem a konáním dobra.*“⁴⁴

Rozhodně také nebyl spořivý člověk, který by si ukládal své peníze tzv. na horší časy. Dokonce si nikdo nevzpomíná, že by si kdy Hašek na něco většího šetřil. Štěpánek vzpomíná, že si Hašek neuměl zorganizovat své finanční prostředky. Prý měl nesrovnalosti v příjmech, plynoucích ze svých autorských práv. Štěpánek se pokusil udělat mu v těchto věcech pořádek, ale Hašek o to nestál, natož aby mu to povolil udělat.

Hašek byl po celý svůj život pronásledován menšími či většími finančními problémy. Především v období před svým odjezdem do Ruska byl věčným dlužníkem. Na zaplacení jednoho dluhu si půjčoval peníze na dluh. Nikdy si však na svůj hmotný nedostatek nestěžoval. Půjčoval si od svých přátel, od sestřenice Marie i od samotné Jarmily. Nikdy se nejednalo o větší finanční částky, spíše jen o peníze na zaplacení útraty za jídlo a pití. Hašek si nikdy nevypůjčil větší obnos, i když v jeho životě nastala období, kdy by ho velmi potřeboval. Nestalo se tak ani v případě, kdy se ucházel o svolení Mayerových k sňatku s Jarmilou, ani později, když se rozcházeli.

Haška nikdy netrápilo, že je dlužníkem. V době, kdy žil na dluh, vystupoval jako kavalír. Klidně všem objednal pití, i když věděl, že nemá na jeho zaplacení. Věděl, že se vždy najde někdo mezi hosty, kdo nakonec rád útratu zaplatí.

Hašek se pokoušel přijít k penězům nejen svou prací, ale využíval i jiných možností jako bylo například sázení. „*Na losy také, Miňulko, nezapomeň. Kdož ví, někdo vyhrát musí, a tak bychom to mohli být my tak dobře jako každý jiný.*“⁴⁵

⁴⁴ Lada, J: Kronika mého života. Odeon, Praha 1974, s. 296

⁴⁵ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 104

Hašek také jen proto, aby získal zálohu, se rád upsal na stejné dílo několika nakladatelům najednou. Pak s toho byly opletačky.

4.14. Vztah k přírodě

Obě Haškovy družky spolu s dalšími jeho přáteli (např. s Josefem Ladou) podávají svědectví nejen o jeho lásce k hostincům a pití, ale i o jeho velmi vřelém, láskyplném vztahu k přírodě. V přírodě byl „Jaroslav nejšťastnější.“ Šura³⁰ Hašek často a rád chodil na vycházky do svého okolí. Rád se vydával i na delší pěší túry, přestože byl silnější postavy, u které by nikdo takové výlety nepředpokládal. (Haškova záliba v cestování a poznávání cizích krajů se projevila již za dob jeho studií. Vzpomeňme na jeho pěší toulky po Čechách, Moravě, Slovensku.) Šura vzpomíná především na jejich výlety do okolí Lipnice. Navštívili Pacovsko, Vlašimsko, Dolní Kralovice a mnoho dalších míst. Hašek si prý zvláště oblíbil malou oblast kolem jednoho z největších místních rybníků Kamenné trouby. Nechodili vždy pěšky, někdy si od lesmistra Böhma vypůjčili koně a kočár. Hašek také velmi obdivoval panorama lipnického hradu, kde se prý (podle slov obuvníka Krupičky) rád vydával za hradního průvodce. Znal velmi dobře historii hradu, ale rád při svých výkladech popouštěl uzdu své fantazii. Pokud mu to jeho zdravotní stav umožňoval, chodil do přírody diktovat Švejka. Hašek nacházel v přírodě harmonii, kterou ve svém životě nepoznal a zřejmě po ní vnitřně toužil. Unikal do jejího světa, aby zapomněl na své problémy.

Hašek miloval nejen českou krajinu, ale i Prahu. Když se se Šurou vraceli vlakem zpátky do Československa, Hašek měl celou cestu špatnou náladu kvůli politické situaci, která tu panovala. Avšak když se blížili k Praze, Hašek se při pohledu z okna rozveselil. Nemohl se dočkat, až spatří první obrysy města. Když je uviděl, začal Šure vše nadšeně popisovat. „*Oči mu jen zářily.*“⁴⁶ Byl velmi zklamaný politickou situací u nás, ale na druhou stranu byl šťastný, že je opět v Praze.

⁴⁶ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 17

Langer je opačného názoru. Nikdy u Haška nepozoroval, že by miloval přírodu. „*Necítil se v ní pohodlně a skoro nic ho na ní nezajímalo.*“⁴⁷

4.15. Vztah k církvi

Nelze také opomenout Haškův vztah k církvi, který nám osvětlí jedna příhoda z jeho života. Těsně před svatbou s Jarmilou musel Hašek vykonat ještě jednu pro něj velmi nepříjemnou věc. Mayerovi chtějí Haška přimět k tomu, aby jako ateista znovu vstoupil římsko-katolické církve, ze které v roce 1907 jako anarchista vystoupil. (V matriční knize na fáře u sv. Štěpána v Praze 2 je uložena zpráva o připsu z okresního hejtmanství v Prahy – Vinohrad z 30. září 1907, ve kterém se dává farnímu úřadu na vědomí, že Hašek vystoupil z katolické církve a zůstal bez vyznání. Je tu i zpráva, že s povolením arcibiskupského ordinariátu znovu vstoupil do církve 8. dubna 1910.) Hašek se tomuto přání Mayerových ač nerad podrobil. Nechtěl, aby na této skutečnosti ztroskotalo jeho a Jarmilino štěstí. Podle Jarmiliny vzpomínky to považoval za věc čistě formální.

Aby mohl znovu vstoupit do církve musel se mimo jiné jít ke zpovědi. Tomuto úkonu se však chtěl vyhnout. Chtěl získat potvrzení o své zpovědi podplacením kostelníka u Svaté Ludmily, avšak kostelník to odmítl. Ale Hašek se nevzdal a dosáhl svého. Potvrzení bez zpovědi mu vystavil páter v pražském klášteře u svatého Ignáce. Pro své přijetí do katolické církve si podle Jarmilina vyprávění vybral basiliku sv. Václava na Smíchově, kostel značně vzdálený od Vinohrad. Je zřejmé, že nechtěl, aby se o tomto aktu mezi jeho známými příliš povídalo. Pravděpodobně si myslel, že by to mohlo uškodit jeho pověsti, kterou po Praze měl. Byl tak donucen se něčemu podřídit a to činil s velikou nelibostí. Tamní páter Pauly si neodpustil triumf nad takovým bouřlivákem. „*Hašek se s celou parádou odřekl d'ábla a skutků jeho, obnovil křestní slib a stal se opět ovečkou církve.*“⁴⁸ Tímto aktem byl přinucen k tomu, aby se něčemu podřídil, což se velmi přičilo jeho životnímu přesvědčení.

⁴⁷ Langer, F.: Vzpomínání na Jaroslava Haška, In: Byli a bylo. SPN, Praha 1992, s. 18

⁴⁸ Warausová, W.: Přátelé Haškovi a lidé kolem nich. Východočeské nakl., Havlíčkův Brod 1965, s. 43

Přestože Jaroslav Hašek byl příslušníkem katolické církve, do kostela nikdy nechodil. Proto také velmi špatně vycházel s lipnickým farářem, který přestože rád s Jaroslavem popil za jeho peníze, kázal o něm jako o neznabohu.

Hašek nejenže prožil tento drobný „konflikt“ s církví, ale církev byla také tématem některých jeho literárních prací. Psal výstižné antiklerikální humoresky.

4.16. Vztah k vlastnímu zdraví

Zajímavý je i pohled Haškových družek na přístup k jeho vlastnímu zdraví. Hašek se choval ke svému zdraví velmi nedbale. Skoro to vypadá, že mu na svém zdraví vůbec nezáleželo. I v této oblasti se projevila jeho nezodpovědnost a lehkomyšlnost. Měl zakázáno jíst ostrá a kyselá jídla, přesto chodil v noci k Invalidům tajně pít lák z okurek, které měl tolik rád.

Velmi nerad se svěřoval do péče lékařů. Když už nebylo zbylí a lékaře k němu zavolali, stejně se jeho radami neřídil. „...*nikdo Jaroslava nepřinutil, aby užíval léky. Jako „malý kluk“ je vyléval z okna, „zaléval“ jimi květiny a pít mléko – to bylo zcela nad jeho síly.*“⁴⁹

Ani na sklonku života se vážně nemocný Hašek nechtěl dát prohlédnout lékařem. Když k němu v polovině prosince 1922 bez jeho vědomí Šura zavolala doktora Nováka, Hašek jí po lékařově odchodu místo slov díky nepěkně vynadal.

Holdoval alkoholu, i když si byl jistě dobře vědom, jaké důsledky na jeho organismus s sebou přináší nadměrné pití. Pivo miloval a nenechal se nikým omezovat. Prostě dělal to, co sám chtěl.

Svým přátelům se nikdy nesvěřoval se svými nemalými zdravotními problémy, stejně tak jako mlčel o svých citech. Jen Jarmile si někdy postěžoval, že pražské prostředí nepůsobí dobře na jeho zdraví. Ani Šuře se o svých problémech a bolestech nezmiňoval, ale nedokázal před ní jejich viditelné příznaky utajit. A Šura mu byla dobrou a starostlivou ošetřovatelkou.

⁴⁹ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 25

Hašek byl k sobě velmi tvrdý a dovedl snést i velikou bolest. Jarmila ho jednou viděla, jak si sám rozžhaveným železem vypálil ránu, do které ho kousl vzteklý pes.

4.17. Námluvy

Významnou odlišností mezi oběma Haškovými vztahy byl i přístup okolních lidí k jejich vzájemné lásce. Jarmila s Haškem musela projít hodně trnitou cestou než se jim podařilo prosadit si svůj sňatek. Především Jarmilini rodiče jim kladli do jejich společné cesty nejrůznější překážky. Jak jsem se již výše zmiňovala, jejich sňatku vůbec nepřáli. Významnou roli v tom sehrálo Jaroslavovo špatné společenské postavení a bídne finanční zajištění.

V rodině Šury tomu bylo zcela naopak. Šurina matka byla sňatku mladého páru hned od počátku příznivě nakloněna. Nebránila jim v uzavření manželství, přestože mohla mít jeden pádný důvod. Hašek byl cizinec pocházející „ze země, kterou jsme ani neznaly“⁵⁰. Ale Hašek na ni dokázal udělat velmi dobrý dojem a zaplašil veškeré její obavy. Hašek zastával v Rusku významné místo a šířila se o něm pověst schopného, úspěšného a spolehlivého mladého muže. Šurina matka si nemohla pro svou dceru přát lepšího ženicha, a proto bez výhrad dala k svatbě své požehnání. Hašek nemusel kvůli své lásce k Šuře nic obětovat, nebyl nucen měnit svůj způsob života.

4.18. Literární spolupráce s družkami

Hašek měl mnoho stejných zájmů jako Jarmila. To bylo také jedním z jejich vzájemných pojítek. Byl to například společný zájem o umění, především o literaturu. Jarmila dobře rozuměla Haškovu humoru, měla smysl pro Haškovu ironii. Postupně se stala jednou z nejlepších znalkyň jeho díla, právě ona jako první rozpoznala v Haškovi veliký literární talent. „*Hašek byl géniem, jeho díla rodila se z okamžitých nápadů, jeho práce byla abnormní, originální a živá.*“⁵¹

⁵⁰ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 5

⁵¹ Hašková, J.: Profil mrtvého druha. Tribuna 5, 1923, č. 6., 10. 1., s. 3

Věřila v jeho úspěch v dobách, kdy ho oficiální kritika přehlížela. Stala se věrnou obhájkyní a zastánkyní jeho díla. Obdivovala obratnost, lehkost a pohotovost, se kterou svá díla psal. Uznávala jeho neuvěřitelnou fantazii, která mu umožňovala psát na jakékoli téma. Podporovala ho v psaní, nabádala ho k tomu, aby psal co nejvíce do nejrůznějších novin a časopisů. „*Jenom ty hodně piš, Miřuško, a dej si záležet. ...chci jen, aby Tě četlo pokud možná hodně lidí, abys měl hodně brzy jméno.*“⁵² Často byla prvním čtenářem i kritikem jeho povídek a humoresek. Hašek jí některé své práce diktoval, například obsáhlé dílo Dějiny strany mírného pokroku v mezích zákona. Někdy dopisovala jeho začaté práce nebo mu dokonce předělávala konce povídek. Po svém návratu z Ruska jí nosil k přečtení kapitoly Švejka, aby mu v nich vyhledala rusizmy. Několik let strávených v Rusku, kde byl nucen neustále mluvit rusky, totiž nepatrně ovlivnilo jeho češtinu.

Hašek s Jarmilou také často konzultoval své literární záměry. Její zájem o Haškovu tvorbu jistě také pramenil z jejích vlastních spisovatelských ambicí. Jarmila vlivem známosti s Haškem, začala psát vlastní povídky. Hašek s nadšením sledoval její tvorbu „*a říkal, že nikdy nečetl tak krásné humoresky, a dokonce si posteskl: „Kdybych já tak uměl psát jako Jarmila!*“⁵³ Přestože Jarmila byla velmi ctižádostivá, obětovala své literární ambice ve prospěch Haškova talentu. Ten po svém návratu z Ruska často navštěvoval redakci Českého slova a dožadoval se vytištění jejích příspěvků. „*Dám vám povídky, ale až ty Jarmiliny věci uveřejníte, dřív ne!*“⁵⁴

Šura měla k Haškově literární tvorbě zcela jiný vztah. V době Haškova působení v Rusku ho považovala pouze za výborného novináře, o jeho spisovatelské činnosti se dozvěděla teprve s jejich příjezdem do Československa. Nerozuměla jeho povídkám a humoreskám, které psal v češtině. Je to pochopitelné, neboť česky uměla jen velmi povrchně. To málo, co zprvu uměla česky říct, sotva stačilo k běžné komunikaci mezi lidmi. Nemohla tudíž jeho tvorbu ani dobře pochopit. Haškovi jistě scházela možnost rozmlouvat s ní o literatuře tak, jak to často činíval s Jarmilou. V tomto ohledu

⁵² Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 102

⁵³ Nový, K: O Jarmile Haškové, Práce 4, 1948, 29. 9., č. 228, s. 3

⁵⁴ Nový, K: O Jarmile Haškové, Práce 4, 1948, 29. 9., č. 228, s. 3

byla pro něj Jarmila ideální ženou. Šura sama se také narozdíl od Jarmily nikdy nepokoušela o vlastní spisovatelskou kariéru. Necítila potřebu psát vlastní texty, nikdy v této činnosti nenalezla zalíbení. Nelze však říci, že by Haška v psaní nepodporovala. Naopak. Byl to však jiný druh podpory než jaký nacházel u Jarmily. Šuřina podpora a pomoc spočívala spíše v tom, že nikdy Haška neomezovala v jeho bezuzdné výstřední fantazii. Jistý drobný podíl na Haškově novinářské činnosti v Rusku jí však nemůžeme upřít. Trpělivě a s láskou opravovala gramatické chyby v rukopisech Haškových článků, které psal do novin v ruštině. Kromě této korektorské činnosti se však o jeho tvorbu nijak blíže nezajímala. Tím ovšem není myšleno, že by se k jeho tvorbě chovala lhostejně. Četla Haškovy články, ale do psaní mu nikdy nemluvila a nepokoušela se jeho tvorbu kriticky zhodnotit tak, jak to dělávala Jarmila. Šura si velmi přála, aby Hašek psal a napsal ještě další řadu knih vedle těch, které ho tak proslavily.

4.19. Hašek - učitel ruského jazyka

Hašek vedl Jarmilu nejen k literatuře, ale také ke své další zálibě, k cizím jazykům. Začal ji učit rusky. Ruštinu si osvojil velmi obstojně při svých studiích na Československé obchodní akademii v Resslově ulici v Praze. (1899-1902) Měl ji rád jako mateřský jazyk svého velkého vzoru, spisovatele Maxima Gorkého. (Miloval Gorkého tvorbu; podle svědectví Ladislava Hájka chtěl Gorkého napodobovat i v životě. Toužil stát se českým Maximem Gorkým.) Jarmila nebyla úplným studentem začátečníkem, základy ruštiny se naučila při svém studiu na obchodní škole. Společně navštěvovali hodiny ruštiny pořádané v Ústřední škole dělnické.

Důkaz toho, jak vážně to Hašek s výukou Jarmily myslel, najdeme v Haškových dopisech, které o prázdninách roku 1906 poslal Jarmile do Libáně. Pobízel ji ke studiu ruské gramatiky a zároveň jí vyznává lásku:

„Má drahá! Život, ten je gramatika,
je třeba sklánět, časovat,
a infinitiv na paměti mít,
a ten zní, drahá: „milovat!“
A v příkladech se často shledáváte,
jaká to svatá pravda je,
jak ve Vaší ten případ gramatické.
„Učitel žáka miluje...“⁵⁵

a dokonce jí zadával úkoly:

Vidím, že jsem málo
Vám před odjezdem uložil,
přidejte nyní deset stránek k tomu,
abych svou chybu napravil.
Padesát stránek, toť můj cíl.“⁵⁶

Hašek dával také najevo, že Jarmile důvěřuje. „Věřím Vám, že se učíte pilně. Kolik řečí člověk zná, tolikrát je člověkem,“ řekl bych vám, ale je to hloupé dělat mentora, když je člověk o pili přesvědčen.“⁵⁷

V Haškových veršovaných dopisech Jarmile se objevovaly i celé ruský psané pasáže. (Hašek měl velký talent učit se cizím jazykům. Učil se je stejně lehce jako psal svá díla. Kromě ruštiny ovládal maďarštinu, němčinu, polštinu a francouzštinu. V Rusku se naučil dokonce baškirsky. Ovládal i kolem 80 čínských znaků. Jistě mu v tomto učení významně pomáhala jeho vynikající paměť.) Později své jazykové znalosti uplatnil při svém pobytu v Rusku.

4.20. Haškův vztah k družkám

K oběma svým družkám měl Hašek velmi vřelý vztah, který by se jistě dal nazvat láskou. Ovšem láska k oběma ženám nebyla stejná. Jarmilu Hašek miloval z celého svého srdce, hluboce a bezhlavě. Byla pro něj jediná na světě.

⁵⁵ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 50

⁵⁶ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 51

⁵⁷ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška, Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 53

Šuru miloval také, ovšem byla to láska trochu odlišná. Jejich vztah byl založený spíše na jakémisi milostném přátelství než na velkém romantickém citu, který prožíval k Jarmile. Jejich vztah byl mnohem klidnější a vyrovnanější.

Jarmilin a Jaroslavův vzájemný vztah se odrazil i v bohaté korespondenci, kterou si vyměňovali. Hašek se v dopisech s oblibou podepisoval jako Grýša. Chtěl tím udělat radost Jarmile. Grýša je zkratka jména hrdiny křižáckých válek, anglického krále Richarda Lví srdce, kterého Jarmila obdivovala. (Jméнем Richard pak pokřtila i jejich syna.) Později se začal podepisovat jako Mít'a nebo Míňa, respektive byl titulován Mít'uška nebo Míňenka. Údajně se jedná o zdrobnělinu křestního jména Michaila Bakunina, ruského revolucionáře a anarchisty 19. století. Jarmila se podepisovala většinou zkráceně Jarma.

Vzájemně se ve svých dopisech neustále přesvědčovali, jak moc se milují. „*Věř mně, miláčku, měl jsem rád jen Tebe, Jarmilo, a mám Tě rád, miluji Tě a nikdy jsem žádnou ženu nemiloval,...*“⁵⁸ „*...miloušku, mám Tě tak strašně rád a miluji Tě tolik, ještě víc než na počátku. Pořád víc a víc. A je to zvláštní, vid', že se máme stále víc rádi.*“⁵⁹ „*Nesmírně Tě miluji a teskní se mi po Tobě. Zdali tě mám rád? Moc a moc, že se ani na žádnou slečnu nepodívám, což mně jistě věříš, poněvadž víš, jak Tě miluji.*“⁶⁰ A Jarmila Haškovi oplácela jeho vyznání stejně romanticky. „*Mit'uško, Ty ani nevíš, jak po tom toužím a jak jsem byla šťastna, že jsem se Tě zas mohla dotýkat a s Tebou jít zavěšena a na Tebe se dívat. protože Tě nikdo nemůže mít tolik rád a nikomu se po Tobě tak nestýská.*“⁶¹ „*Ale za to Tě mám tolik ráda a tolik se na Tebe těším, až budeš můj.*“⁶²

S Šurou si Hašek nikdy nedopisoval. Neměl důvod vyznávat jí lásku v dopisech, když se ani na chvíli od sebe neodloučili. Až na jednu výjimku, byli většinu času spolu, v tiskárně v Rusku i v Čechách. (Obdobím, kdy se odloučili, bylo nečekané Haškovy zmizení do Lipnice.)

Jarmila se také zmiňuje o jednom výletu do přírody, při kterém na ni Hašek svým jednáním velmi zapůsobil. Jarmila si pod Svatým Janem u skály vymkla

⁵⁸ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška, Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 106

⁵⁹ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška, Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 124

⁶⁰ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška, Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 81

⁶¹ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška, Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 103

⁶² Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška, Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 139

nohu a Hašek ji sám odnesl až na železniční stanici Srbsko. Od této příhody Jarmila Haška obdivovala nejen pro jeho literární práci, ale objevila v něm další nečekané vlastnosti. Líbila se jí jeho statečnost a síla.

Šura na Jarmilu velmi žárlila a vůbec se s tím před nikým neskrývala. Žárlila na Jarmilu, která byla narozdíl od Šury vzdělaná, měla rozhled a známosti, byla Haškovou literární důvěrníci. Říkala o ní, že chce získat jejího Jaroslavčika jen pro sebe. Šura naléhala na Haška, aby se s Jarmilou přestal stýkat, nemůže přece mít dvě ženy současně. Nebylo jí to nic platné. Hašek Jarmilu obhajoval slovy: „*Teta byla jediná, která mne měla opravdu ráda a pomáhala mně.*“⁶³

Hašek však uměl nejen mít rád, ale uměl i nenávidět. A dovedl být na Jarmilu žárlivý jako nejohnivější milenec. Jarmila si toho byla velmi dobře vědoma a někdy Haška úmyslně provokovala k tomu, aby na ni žárlil. Například 29. 7. 1909 mu v dopise z Přerova napsala: „*Však jsem tady taky aj s chlapcama vykládala a pěkní synečci to byli, pravda, ba jeden chcel, abych ho lóbal, ale keď sem mu pravila, že už mám chlapca v Praze, odprósil mne.*“⁶⁴ U Haška tato věta splnila svůj účel, začal na ni žárlit. Jarmila takto Haška zlobila s jediným cílem, aby jí následně znovu ujistil o své lásce k ní.

Můžeme se domýšlet, jak by asi dopadl vztah Haška a Jarmily, kdyby měli dost peněz, kdyby nezačala válka, kdyby do Haškova života nevstoupila Šura? Vše to jsou jen hypotetické otázky, na něž se již nikdy nedozvíme odpověď.

4.21. Marné pokusy o Haškovu převýchovu

Mnoho lidí se snažilo Haška převychovat. Nejvytrvalejší v tomto snažení byla právě Jarmila. Chtěla, aby změnil některé své dlouholeté návyky. Ty, které dělaly Haška Haškem. Především si přála, aby začal žít spořádanějším životem. Neustále mu jako starostlivá matka dávala rady a poučení, jak má chodit upravený. Připomínala mu, jak má o sebe pečovat. „*Miňulko, nezapomeň se dávat oholit, a chod' pořádně ustrojený, abys neměl ostudu, když Tě někdo*

⁶³ Sauer, F.: Franta Habán ze Žižkova. Nakladatelství politické literatury, Praha 1965, s. 254

⁶⁴ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška, Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 140

potká.“⁶⁵ Jarmila po svém sňatku s Haškem vůbec nepochybovala o tom, že ho dokáže změnit v správného, klidného a šťastného člověka. Brzy po sňatku však poznala, že se velmi mýlila. Hašek nebude tím manželem, kterého si vysnila. Zahrnovala ho výčitkami, často mezi nimi docházelo k hádkám. Přesto nezmohla s Haškem nic, ačkoli mu věnovala veškerou svou láskyplnou péči.

Zajímavé je, že Jarmila nikdy Haška nenutila k tomu, aby si našel jiné zaměstnání. Důvod je prostý. Jarmila viděla v Haškovi především spisovatele. To byl podle ní jeho životní úkol i profese.

Mnozí přátelé se Haška snažili odradit od vysedávání po hostincích a ponocování. Domlouvali mu, aby byl odpovědnější, aby tak marnotratně nerozhazoval svůj talent. I jejich rady se minuly účinkem.

Také Šura se snažila Haška od pití odrazovat, ale marně. Nezasypávala však Haška výčitkami jako to činila Jarmila. Haškovi se líbilo pomyšlení, že má na blízku člověka, který od něj nic velkého nečeká a nechce ho převychovat. Vždy se nejraději obklopoval lidmi, kteří nic nežádali, kteří neměli dost vůle nebo chuti po něm chtít, aby se polepšil, změnil, aby zanechal pijáckých výstředností. Proto také zůstával s prostou vesnickou ženou, Šurou. Šura měla oproti Jarmile tu výhodu, že se naučila s Haškem žít a brát ho takového jaký je. „Haška bylo třeba přijímat, jaký byl, buď s ním vydržet, nebo jít pryč. Jen ne žádné výčitky, žádosti o peníze a projevování starostí o jeho osud. Já jsem se rozhodla, že s ním vše vydržím.“⁶⁶ Šura byla zřejmě narozdíl od Jarmily obdařena větší trpělivostí a taktem. Snažila se pouze Haška chránit před jeho kumpány a pitím. „Snažila jsem se, aby měl přesnou životosprávu, klid.“⁶⁷ Moc dobře si uvědomovala, jak Haškovi jeho permanentní nadměrné pití alkoholu škodí, a také to, že je na Haškovi existenčně závislá. Šura ho často prosila, aby raději zůstal doma, ale marně. Vymlouval se na to, že jde do nějaké redakce, ale většinou zamířil do hostince. Když se dlouho nevracel, chodívala ho hledat po různých pražských pivnicích a vinárnách. Když ho našla, neobtěžovala ho svými výtkami, nesnažila se vyvolat hádku, ale posadila se k němu a trpělivě

⁶⁵ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška, Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 104

⁶⁶ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 24

⁶⁷ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 25

čekala až ho to s jeho kumpány přestane bavit. Poté ho chytrou pobídkou přiměla k odchodu.

4.22. Snaha změnit životní styl

Když Haškovi doopravdy na něčem hodně záleželo, dokázal být velmi vytrvalý. Dokázal jít pevně za svým cílem. Tato jeho vlastnost se projevila při ucházení se o Jarmilinu ruku. Nevzdal se jí a dokázal o ni bojovat několik let. Nic mu nebylo obtížné učinit, aby se s ní směl setkat. Například se za ní vypravil do Libáně, i když věděl, že nemá peníze na cestu zpět a musí jít do Prahy pěšky. (Připomněl si tak svá putování po Čechách a Moravě za starých tuláckých časů.) Za jediný den tehdy ušel 68 kilometrů. Neměl peníze ani na jídlo, takže celou cestu absolvoval o hladu. Tak veliká byla jeho láska.

Jarmila také měla dlouho na Haška blahodárný vliv. Od chvíle, co ji poznal, začal vést těžkou bitvu o své začlenění do „normální“ společnosti. Především proto, že Jarmilu miloval, pokusil se v době jejich známosti od základů změnit svůj životní styl. Zamilovaný Hašek se začal zcela dobrovolně omezovat v konzumaci alkoholu a přestal tak často jako dříve navštěvovat své kumpány po nejružnějších hostincích. Také se snažil vyhýbat se konfliktům s policií. Za celý rok 1908 byl jen dvakrát předveden na policii, jednou za to, že chtěl strhnout na Václavském náměstí prapor a po druhé za výtržnost. To všechno byl ochoten podstoupit jen proto, aby si získal Jarmilinu přízeň a následně, aby docílil svolení Mayerových k sňatku.

Hašek byl díky touze po sňatku s Jarmilou velmi ctižádostivý. Toužil po tom, aby se proslavil, aby o jeho práce byl v redakcích zájem. *„Nejpraktičtější je ovšem velká sláva a té bych chtěl dosáhnout kvůli mé zlaté Jarmě, aby měla velkou radost.“*⁶⁸ *„...a přičiním se, aby až jednou lidé, ukazující na Tebe, řekli: „Tamhle jde paní Jarmila Hašková,“ a říkali tak s úctou.“*⁶⁹

Od doby, co se Hašek začal ucházet o Jarmilu, začal dokonce lépe dbát o svůj zevnějšek. Více si všímal věcí, které nosil na sobě. Záleželo mu na tom,

⁶⁸ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška, Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 124

⁶⁹ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška, Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 104

aby se za jeho oblečení Jarmila nemusela stydět, když si spolu někam vyjdou. Koupil si nové oblečení, které popisuje s mírnou nadsázkou v jednom svém dopisu Jarmile: „*Mám nové šaty, z anglické látky, nejmodernější měkký klobouk od Hessa!/, nádherné kravaty, krásné manžety a překrásnou hůl.*“⁷⁰ Snažil se je udržovat v čistotě. Haškův přítel František Langer si vzpomíná na příhodu, při které si Hašek na jednom výletě za Prahu umazal při pádu do příkopu své nové „ženichovské šaty“ a z této své malé nehody pak byl velmi rozmrzelý.

Zpočátku se zdálo, že Haškův zápas o změnu svých celoživotních návyků skončí jeho vítězstvím. Ale časem se ukázalo, že jeho snažení je zcela marné. Znovu propadl svým starým zvyklostem. „*Podívejte se, byl bych rád hodný a způsobilý, kvůli vám. Ale vím, že nebudu, neumím to.*“⁷¹ Zůstává stále veselým brachem, který si vymýšlí, jak by vystrašil měšťáky, jak by zesměšnil rakouské úřady i české politické strany. Nedaří se mu zatím vplout do klidnějších vod a zakotvit v nich, jak to chtěl pan Mayer.

Když se s Šurou vrátili do Čech a Hašek znovu propadl bohémskému tuláckému životu, o žádnou takovou změnu neusiloval. Šura na něj v tomto ohledu neměla takový vliv jako kdysi Jarmila. Příčinou mohlo být i to, že jeho láska k Šuře byla jiná než k Jarmile. Nebyla tak silná, aby byl ochoten pro ni něco obětovat. Nepotřeboval se ničeho vzdávat. V případě Šury měl narozdíl od Jarmily jistotu: Šura už byla jeho ženou. A také už tušil, že další snažení o změnu nemá smysl. Předem dovedl odhadnout jeho výsledek.

4.23. Názor na manželství a vyjadřování citů

Jaroslav s Jarmilou si byli velmi blízcí. Zřejmě také proto, že měli mnoho společného, přestože každý pocházel z jiných společenských poměrů. (Hašek z chudší a Jarmila z bohaté měšťanské rodiny.) Shodný byl například jejich náhled na manželský svazek. Jarmilina přítelkyně ze školy Wilma Warausová, rozená Kokešová vzpomíná na Jarmilin názor na manželství. „*Považovali jsme se za dívky moderní, emancipované, a proto jsme musely pohrdat*

⁷⁰ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška, Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 145

⁷¹ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška, Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 264

manželstvím.“⁷² Hašek i Jarmila svorně prohlašovali, že považují manželství za přežitek, za instituci, která je pro ně naprosto nevhodná. U Jarmily se zřejmě jednalo spíše jen o jakousi pózu, s jakou vystupovala před svými stejně smýšlejícími přítelkyněmi. Narozdíl od Haška, který skutečně ve svém nitru manželstvím pohrdal. Jisté je, že když se Jaroslav s Jarmilou poznali, jejich názory na manželství se radikálně změnily. Z opovrhovaného svazku mezi mužem a ženou se stal svazek, po kterém oba velice toužili.

Oba se také velmi podobně chovali ke svému okolí. František Langer vzpomíná na Haškovo chování ke známým. „Bylo vidět, že se vedle toho či onoho kamaráda cítí líp nebo víc ve svém živlu, ale celkem žádnému valně neprojevoval větší přízeň nebo nepoctíval ho větší sdílností.“⁷³ Choval se ke všem svým přátelům rovnocenně. Nedával žádnému z nich najevo, jak blízký je jeho srdci.

Wilma Warausová se o Jarmile vyjádřila v podobném duchu. „Jarmila nebyla mou hlavní přítelkyní, jako jí nebyla pro jinou dívku. ... , ale jinak patřila všem, se všemi byla družná, ale nikoho nepouštěla do důvěrné blízkosti, s ničím se nesvěřovala a žádnou zvlášť nemilovala.“⁷⁴

Na všech výše zmiňovaných Haškových vztazích s jeho přáteli je důležitá jedna zajímavá, mezi přáteli velmi neobvyklá skutečnost. Hašek se žádnému ze svých přátel nesvěřoval se svými soukromými citovými radostmi či starostmi, ani se po této stránce příliš nezajímal o životy ostatních. „Prostě mezi sebe a druhé nevkládal nic citového.“⁷⁵ Warausová také „nepokládala Jarmilu za schopnou hlubšího cítění.“⁷⁶

Haškova zamilovanost a stálost v lásce byla pro ty, kteří ho znali jen jako veselého bohéma, něco nepochopitelného. Nikdo z nich ho nepovažoval za schopného čistého a vřelého citu, vycházejícího z hlouby srdce. A přece opak je pravdou. Hašek byl hluboce citový. Důkazem toho je právě jeho veliká láska k Jarmile.

⁷² Warausová, W.: Přátelé Haškovi a lidé kolem nich. Východočeské nakl., Havlíčkův Brod 1965, s. 16

⁷³ Langer, F.: Vzpomínání na Jaroslava Haška, In: Byli a bylo. SPN, Praha 1992, s. 10

⁷⁴ Warausová, W.: Přátelé Haškovi a lidé kolem nich. Východočeské nakl., Havlíčkův Brod 1965, s. 28

⁷⁵ Langer, F.: Vzpomínání na Jaroslava Haška, In: Byli a bylo. SPN, Praha 1992, s. 10

⁷⁶ Warausová, W.: Přátelé Haškovi a lidé kolem nich. Východočeské nakl., Havlíčkův Brod 1965, s. 76

Hašek před svými kumpány vystupoval jako člověk neschopný cituplné lásky. Jarmila se proto na něho často zlobila. „*Vyříd' jím, ať žádný k nám nikdy již nepřijde. Nechci vidět lidi, kteří vědí, že mne nemiluješ, že jsi bez srdce a bez smilování.*“⁷⁷ Hašek nikdy nedával najevo své city přímo. Ale jeho láska a úcta k ženě se projevila ve chvíli, kdy si některý z jeho spolustolovníků dovolil v rozhovoru pronést nějaký nevhodný žert o Jarmile. To ho vždy velmi rozzlobilo. Nesnesl, aby se jí někdo dotkl sebe menší poznámkou.

Jarmila měla také s Haškem podobný způsob komunikace a styl jednání s lidmi: „*mluvila podobným způsobem jako Hašek, s ironií, utajovaným úsměškem.*“⁷⁸

4.24. Haškův vkus

Nelze také opomenout zmínku o Haškově vkusu. Jakému typu žen vlastně dával přednost? Proč si mezi všemi dívkami vybral právě Jarmilu? Jarmila podle svědectví mnohých pamětníků nepatřila k dívkám, jež oplývají „leckdy prázdnou krásou“, spíše jí byl vlastní umělecky založený intelekt. „*Jarmilina tvářička byla spíš zajímavě pikantní než krásná.*“⁷⁹ Hašek ji ovšem považoval za nejkrásnější dívku na světě a měl svým způsobem pravdu. Hašek si ji zřejmě nevybral pro její krásu, ale spíše proto, že měli mnoho společných zájmů a povahových vlastností.

Šura se od Jarmily odlišovala svým vzhledem. Každá patřila k zcela jinému typu postavy. Porovnáme-li si jejich fotografie, zjistíme, že Jarmila byla štíhlá, křehká a drobná tmavovláška. Šura byla naopak silnější, statné postavy.

Šura pocházela z jiných sociálních poměrů než Jarmila. Rozdílný původ obou žen se odrážel i ve stylu jejich oblékání. Šura je většinou na fotografiích zachycena v nedbalém domácím oblečení, zatímco Jarmila je elegantně ustrojená jako správná měšťanská dívka.

⁷⁷ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška, Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 162

⁷⁸ Warausová, W.: Přátelé Haškovi a lidé kolem nich. Východočeské nakl., Havlíčkův Brod 1965, s. 15

⁷⁹ Warausová, W.: Přátelé Haškovi a lidé kolem nich. Východočeské nakl., Havlíčkův Brod 1965, s. 8

Šura nepatřila k ženám, které by veškeré nabyté peníze utrácely za parádu nebo „zbytečnosti“ do domácnosti. Na rozdíl od Jarmily byla zvyklá žít prostě.

4.25. Potřeba svobody a nezávislosti

Hašek měl velmi nevázanou povahu. K tomu, aby byl spokojený, potřeboval nezávislost a svobodu. Většinu svého života v Čechách se vyhýbal jakýmkoliv činnostem, které s sebou přinášely mnoho povinností. Pocit, že je do něčeho nucen, se neslučoval s jeho potřebou volnosti. Vše, co ho svazovalo, se přičilo jeho povaze a bylo mu na obtíž. A takových zavazujících věcí nebylo zrovna málo. Nejvýznamnější z nich byl samotný Haškův sňatek. Sňatkem s Jarmilou se Hašek dostal do měšťácké rodiny a v tomto novém prostředí se necítil dobře. Pro něj byla měšťácká rodina Mayerových příliš konzervativní. Navíc se mladí manželé stáli na Mayerových finančně závislí, což se časem odrazilo i na jejich vzájemném vztahu.

Hašek se v té době také současně ocitl v závislosti na svém zaměstnavateli ve Světě zvířat, panu Fuchsovi. Tato situace se krajně přičila Haškově povaze, zvyklé na nezávislost, volnost a svobodu. Přesto se snažil vytrvat a svou nezávislost uplatňoval alespoň prostřednictvím své literární činnosti. Práce redaktora ve Světě zvířat byla pro něj po čase příliš jednotvárná a začala ho nudit. Ve svých článcích popouštěl uzdu fantazii a vymýšlel si neexistující druhy zvířat nebo připisoval skutečným zvířatům fantastické vlastnosti a schopnosti. Aby svým článkům dodal serióznosti a důvěryhodnosti odvolával se na tvrzení světově proslulých přírodovědců a filozofů. Napsal například článek o vědci, který našel zkamenělou blechu, která žila v době dva tisíce let před naším letopočtem. Nebo napsal o skutečném chovu pohádkových vlkodlaků.

Haškova touha po svobodě vyústila v jeho absolutní nerespektování jakýchkoliv zákazů. Vše, co bylo nedovolené, ho přitahovalo magnetickou silou.

Hašek se nerad nechával svazovat konvencemi. Obvykle se choval přesně naopak, než to vyžadovaly dobové zvyklosti. Vzpomeňme například na jeho nedbalé oblékání a nespoutané vystupování na veřejnosti. Tímto svým

přístupem k životu si vysloužil mnoho pohoršujících reakcí „počestných“ občanů. Jarmila však tento jeho přístup k životu neodsuzovala, nýbrž ho obdivovala. *Jak živá socha mládí, které se nebojí vzdorovat životu. Socha opozice. Socha člověka, jenž jest si jist, že bude dělat vždycky jenom to, co právě bude chtít. Je to má nejhezčí vzpomínka. Nemůžete si představit, jak krásně vypadá krásný člověk, který má odvahu dělat vždycky jen to, co chce. On měl tu odvahu po celý život...*“⁸⁰

Vysvětlení Haškova nekonvenčního a neodpovědného chování podává Šura: „*Prý nikde a u nikoho nenalezl pro sebe pochopení, pochopení k uznání své osoby. Proto dělal to, co uznal za vhodné, bez ohledu na druhé.*“⁸¹ Toto Haškovo chování pramení jistě také z další jeho vlastnosti. Hašek se nerad ohlížel do minulosti, stejně tak jako ho příliš nezajímala budoucnost. Žil prostě přítomností. „*Hlavní bylo, co člověk dělá teď a jak to dělá.*“⁸² Neužíval celý svůj život, který prožil před vstupem do Rudé armády. Neužíval dokonce ani svou literární tvorbu, kterou před tím napsal. „*Nevěřil, že je to literatura, sám ji považoval jen za „psinu“, za způsob obživy.*“⁸³ Haškův životní postoj žít pouze přítomností byl také jedním z důvodů, proč Šure neřekl téměř nic o svém dřívějším životě. Tušil jistě také, že Šura by si ho nikdy nevzala, kdyby věděla, že má ženu a dítě. Celou pravdu se dozvěděla až s jejich příjezdem do Čech.

4.26. Oblíbené pití, jídlo a zábava

Hašek měl jednu velikou vášeň, a tou byla konzumace alkoholu. Jeho oblíbeným nápojem bylo pivo. Když nepil pivo, většinou popíjel kořalku. Podle Josefa Lady nebyl Hašek jen výborným znalcem piva, ale i dobrým znalcem rumu. Prý, když ochutnal rum z láhve, která byla u Lady v bytě připravena pro redakční návštěvy (redakce Karikatur sídlila v Ladově bytě), poznal, kolik peněz přibližně stál.

⁸⁰ Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979, s. 263

⁸¹ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. -12. 2., č. 21 - 37, s. 21

⁸² J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. -12. 2., č. 21 - 37, s. 5

⁸³ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. -12. 2., č. 21 - 37, s. 12

Pro své přátele občas připravoval proslulý námořnický grog, který obsahoval bílé víno, vodu, nové koření, pepř, hřebíček, skořici, citrónovou kůru, citrónovou šťávu a cukr.

Hašek využil každou příležitost, aby se mohl s přáteli napít. Podle svědectví Štěpánka sestavil jakýsi seznam křestních jmen svých lipnických známých. Jakmile někdo z nich slavil svůj svátek, Hašek všechny sezval na oslavu do Invalidova hostince. Na takových oslavách pak Hašek pronášel své proslavy, kterými bavil celou společnost až do rána. Samozřejmě se přitom vydatně pilo, obvykle na oslavencův účet.

Hašek byl také velkým milovníkem dobrého jídla. V hostinci u Invalidů v Lipnici rád vysedával přímo v kuchyni a radil kuchařkám při vaření. Podle Šurina vyprávění jeho nejzamilovanějším jídlem byla směs nakrájených vařených brambor, opečených vuřtů a natvrdo uvařených vajec. Sám si pro tuto pochoutku vymyslel název Kočičí tanec.

Hašek si na Lipnici také velmi oblíbil zabijačky, ke kterým ho zdejší lidé často zvali. Pověstná byla i jeho láska ke kyselým okurkám. Vypráví se, že právě ony byly příčinou Haškova rychlého uzdravení z tyfového onemocnění, které Haška postihlo v Rusku. Lékař mu tehdy nařídil dodržovat přísnou dietu. Dieta byla pro takového milovníka jídla jako byl Hašek něco nepříjemného. Neustále Šuru prosil, aby mu přinesla okurky v láku. Šura se nejprve bránila, ale nakonec jeho naléhání podlehla a okurky mu přinesla. Lékař, když se od Šury dozvěděl, že porušila jeho dietu, vynesl nad Haškem nemilosrdný rozsudek smrti. Hašek se však proti všemu lékařovu očekávání do tří dnů uzdravil.

Nebyl však jen pouhým konzumentem, ale sám podle mnohých svědectví výborně vařil. Jednou chtěl svému příteli Josefu Ladovi uvařit rýžovou kaši v mléce, Lada ji odmítl, na to Hašek odešel. A asi týden se u Lady vůbec neukázal. Když se znovu objevil se slovy: „*Tak co? Budeč žrát tu kaši nebo né!*“⁸⁴, musel Lada souhlasit. Na Lipnici se často vařily výborné guláše, které připravoval s mistrnou pikantností sám Hašek.

⁸⁴ Lada, J: Kronika mého života. Odeon, Praha 1974, s. 312

V hostincích se Hašek nejen rád nejedl a napil, ale i dobře pobavil. Rád si zahrál i karty nebo si v dobré náladě zazpíval. Invald vzpomíná, že Hašek také rád hrál „friško“. Bylo o něm v této souvislosti známé, že nerad míchal karty. Jednou prý nechal za sebe míchat a rozdávat karty ponocného Kosíka, za což ho dobře pohostil. Podle ředitele střední školy v Humpolci, Josefa Jakla, Haškova přítele, byl Hašek mrzutý, když vyhrával. Avšak když prohrával, byl veselý, plný humoru a nutil spoluhráče, aby s ním zůstali u karetního stolu až do časných ranních hodin. Hašek nikdy nehrál karty pro peníze, ale pro zábavu.

Zpívat Hašek moc neuměl. Nebyl mu do vínku dán hudební sluch ani zpěvný hlas, zpíval značně falešně a navíc zvláštním bručivým způsobem. Nejraději zpíval rusky a maďarsky. S akademickým malířem Panuškou zpívali často starou válečnou píseň „Generál Windischgrätz a vojenští páni, od východu slunce vojnu započali.“

4.27. Hašek a ženy

Obecně můžeme o vztahu Jaroslava Haška k ženám říci s určitostí jednu věc. Mezi svými kamarády v hostinci působil vždy suverénně, cítil se mezi nimi jako ryba ve vodě. Neměl naprosto žádné problémy s komunikací, byl vždy aktivní a rád se stal středem pozornosti. Podle této jeho povahové stránky bychom očekávali, že stejný byl i jeho vztah k ženám. Ale není tomu tak. Jeho vztah k ženám nebyl zdaleka tak bezprostřední. K ženám se vždy choval velmi nesměle a plaše. Dámskou společnost nikdy nevyhledával, žen se spíše stranil. Žádný z jeho přátel si nevzpomíná, že by ho viděl dvořit se nějaké ženě. Byl ve vztahu k ženám až neuvěřitelně morální. Dokonce ani alkoholové opojení ho nedokázalo zbavit zábran. „*Byla přece leckde v lokálech zcela vábivá ženská obsluha, ale Hašek nikdy obvyklým mužským gestem nezavadil o sukni, pevně obepínající ženské boky. Nanejvýš svou baculatou ruku vděčně položil na oblý ženský loket, který před něho stavěl čerstvou sklenici.*“⁸⁵ K ženám si nikdy nedovolil víc než to dovolovali dobové konvence.

⁸⁵ Langer, F: Vzpomínání na Jaroslava Haška. In.: Byli a bylo. SPN, Praha 1992, s. 56

Byl k ženám vždy velmi slušný a galantní. Ani silných, vulgárních slov prý v jejich společnosti neužíval. „*Mluvil sice před nimi tak, „jak mu narost zobák“, ale nikdy ne kluzce, dvojsmyslně.*“⁸⁶ Hašek nikdy nežertoval o věcech týkajících se lásky a sexu. Nikdy nepoužil dvojsmyslného vtipu.

V monografiích a vzpomínkách se dozvídáme jen o velmi malém počtu žen, které vstoupily do Haškova osobního života. (Pomineme nyní jeho první krátké milostné dobrodružství s Maryčkou na Slovensku.) Kromě vztahu k Jarmile Mayerové a Šuře, se okrajově zmiňují jen dvě další milostná vzplanutí. Na prahu dospělosti se Haškovi zalíbila jistá Anna Wimmrová, se kterou se seznámil v hostinci „U královny anglické“ ve Vladislavově ulici v Praze. Jejich známost vydržela pouhý měsíc. Příčina jejich rozchodu byla jednoduchá, nezralý Hašek prý nedovedl pochopit, „*jak někdo může chodit s děvčetem a stále s ním mluvit o téže věci.*“⁸⁷ Druhou dívkou, která ovlivnila jeho osud, byla Slávka Hajnišová, o které již byla zmínka v první části práce.

4.28. Haškova duše dítěte

Proč bylo Haškovo chování tak proměnlivé a nepředvídatelné? Vysvětlení Haškovy složité povahy a jeho zvláštního, výjimečného jednání je v podstatě neobyčejně jednoduché a prosté. Hašek po celý svůj život zůstal dítětem. Příčinou všech jeho činů byla Haškova vnitřně nezkažená, věčně mladá povaha. „*Ano, Jaroslav Hašek jest věčně citlivý a veselý kluk, který dívá se na svět svým vlastním jasným okem!*“⁸⁸ Pokud se na Haškovy činy budeme dívat jako na skutky člověka, který je v duši dítětem, lépe je pochopíme. Porozumíme jim. Najednou je nám jasné, proč Hašek v tom kterém okamžiku jednal právě jediným určitým způsobem. Z Haškovy dětské povahy pramení jeho neodpovědnost, impulsivnost, svobodomyslnost a nesmělost vůči ženám, ale také nesmírná fantazie a tvořivost.

⁸⁶ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. -12. 2., č. 21 - 37, s. 33

⁸⁷ Mach, J. Ze starých vzpomínek. Milostný almanach Kmene pro jaro 1933, s. 82

⁸⁸ Sauer, F.: Franta Habán ze Žižkova. Nakladatelství politické literatury, Praha 1965, s. 308

Šura v Haškovi svým ženským instinktem také vycítila dítě, které je nedisciplinované a nedbá na to, co svým jednáním způsobuje ostatním. Je však také slabé, potřebuje lásku a pochopení ostatních.

Jarmila nepovažovala Haška za veliké dítě. Pro ni byl Hašek dospělým mužem. Ovšem mužem uvnitř velmi zranitelným, který se před světem chránil svým humorem a chováním typickým pro bohéma. Takové chování z něj dělá člověka, kterému nemůže nikdo a nic ublížit.

4.29. Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války

Jarmila také byla svědkem zrodu zápisu Haškova počátečního nápadu na sepsání příběhů o dobrém vojáku Švejkovi. V červnu 1911 si Hašek, který se v rozjařené náladě vrátil večer z hostince domů, poznamenal na kousek papíru svůj nápad. Poté okamžitě usnul. Jarmila ho při úklidu vyhodila do smetí. Druhý den ráno se Hašek po lístku sháněl, se slovy, že na něm měl zapsaný geniální nápad, který do rána zapomněl. (Jinak Hašek byl pověstný svou geniální pamětí.) Byl velmi zklamaný, když se dozvěděl, že Jarmila lístek zahodila. Začal ho hledat a našel. Bylo na něm napsáno: „nadpis Pitomec u kumpanie.“ Pod ním byla jediná čitelná věta: „Dal se sám vyzkoušet, že jest schopen, aby vystupoval jako pořádný vojín.“ Potom následuje několik dalších nečitelně napsaných slov, která jsou důkazem toho, že byla napsána v značně podroušeném stavu, kdy už Hašek nebyl schopen dobře ovládat pero. (Hašek psal obvykle velmi úhledným písmem. Naučil se mu při svých studiích na Obchodní akademii, kde maturoval v roce 1903). Po přečtení papírek opět zahodil. Jarmila ho tentokrát nevyhodila, ale uschovala.

Myšlenka napsat příběhy o vojáku Švejkovi patřila k těm, které delší dobu zaměstnávali Haškův mozek. To bylo velmi neobvyklé. Většina jeho nápadů ihned zrealizována a poté zapomenuta. U Švejka tomu tak nebylo. Napsal povídku Dobrý voják Švejk, ale nebyl s ní spokojen. Jarmila vzpomíná, že to bylo vůbec poprvé, kdy nebyl se svou prací spokojen. „*Dobrý voják Švejk žil v Haškově mozku dál. Neodložil ho mezi ostatní odbyté náměty.*“⁸⁹

⁸⁹ Pytlík, R.: Hašek mezi svými. Krajské nakladatelství, Havlíčkův Brod 1959, s. 60

Šura byla svědkem dalšího vývoje tvorby Osudu dobrého vojáka Švejka za světové války. Šura vzpomíná, jak Hašek se Sauerem přišli jednoho dne domů v dobré náladě. *Důvodem byl Haškův nápad psát další příběhy o vojáku Švejkovi. „Vysměju se všem těm pitomcům a zároveň ukážu, jaká je naše pravá povaha a co dokáže.“*⁹⁰ Hned na to si poslali pro pivo do blízkého hostince U Šnorů a novou myšlenku důkladně zapili. Druhý den odpoledne začal Hašek psát, načisto a rychle. Když se unavil, diktoval text Sauerovi. Hašek měl novou naději. Cítil, že mu Švejk může pomoci k penězům a dostat ho z bída.

Hašek se rozhodl, že Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války nesvěří žádnému zkušenému nakladateli, ale svému příteli z bohémské družiny, Sauerovi.

Sauer vypráví o tom, že Hašek si své dílo velmi bránil. Faktor Jelínek a ředitel tiskárny Neubert se obávali tisknout Švejka, protože by mohl být zabaven policií. To by se však nemuselo stát, kdyby v textu provedli drobné změny. Přesněji řečeno, kdyby vyškrtli vulgarismy. př. *„visel tam a sraly na něj mouchy, tak jsem ho dal na půdu.“*⁹¹ Sauer se pokusil Haškovi navrhnout, zda by nemohl tato vulgární slova v textu „vytečkovat“. Hašek se prý neuvěřitelně rozčílil. Švejk musí zůstat tak, jak byl napsán, žádné „tečkování.“ Cítil, že by tímto zásahem ztratilo jeho dílo něco ze svého typického kouzla. Nutno dodat, že měl pravdu.

Haškova družka vypráví o tom, jak s Haškem poprvé viděli zdramatizovaného Švejka v divadle v Havlíčkově Brodě. Představení bylo rozloženo do tří pokračování. Každá část se hrála jeden den, přesně 1., 2. a 3. srpna 1922. Hlavní roli hrál brodský rodák, herec Karel Noll. Na představení prý tehdy přišla téměř celá Lipnice. Hašek, Šura a několik jejich nejlepších přátel sedělo v první řadě před jevištěm divadla. (Podle Štěpánka původně seděli nahoře na galerii, ale Hašek odtud špatně viděl, a to se mu nelíbilo. Proto pořadatelé pro něj uvolnili první řadu.) Obecenstvo bylo hrou nadšeno a provolávali: „Hašek na jeviště!. My chceme vidět Haška! Autor na jeviště!“ Šura vzpomíná, že na jeviště nešel, protože měl záplatované kalhoty a styděl se

⁹⁰ J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. -12. 2., č. 21 - 37, s. 93

⁹¹ Hašek, J.: Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války. Čs. spisovatel, Praha 1980, s. 16

v nich ukázat před obecnstvem. (To příliš neodpovídá jeho povaze. Často chodil v ošuntělých šatech a nevadilo mu to.) Tehdejší ředitel střední školy v Humpolci Josef Jakl na rozdíl od Šury vypovídá, že někteří herci za pomoci lipnických Haška po skandovaném volání vtáhli na jeviště téměř násilím. Zdramatizované Haškovo dílo zaznamenalo před brodským obecnstvem obrovský úspěch.

5. Pedagogické využití práce

Spisovatel Jaroslav Hašek rozhodně nepatří k opomíjeným postavám při výuce české literatury. Více prostoru (na úkor Haškovy charakteristiky a jeho života) však bývá věnováno jeho nejslavnějšímu dílu, Osudům dobrého vojáka Švejka za světové války.

Haškova osobnost je ale natolik zajímavá, že si také zaslouží dostatek pozornosti. Může být pro žáky inspirací k zamyšlení nad spisovatelovými životními osudy (především motivy jeho pijáctví, jeho rozdílného vystupování v Československu a v Rusku aj.).

Žáci vyšších ročníků (8. a 9. tříd) by se mohli podílet na vytvoření tzv. projektu. Žáci by byli rozděleni do několika skupin. Každá skupina by se věnovala jiné fázi Haškova života. Žáci by si sami vyhledali z různých zdrojů (knihovna, internet) potřebné informace a zpracovali je například do podoby přednášky u příležitosti výročí Haškova narození nebo úmrtí. Výsledky své práce by pak prezentovali před třídou, příp. před žáky ostatních tříd či před rodiči.

Žáci by si také mohli v malých skupinách připravit krátkou scénku ze života Jaroslava Haška. Od učitele by obdrželi potřebné informace, na jejichž základě by sestavili scénář a následně ho zrealizovali před svými spolužáky.

Jaroslav Hašek nemusí být tématem jen pro hodiny literární výchovy. V rámci výuky slohu by se mohli žáci vyšších ročníků pokusit pod vedením učitele sepsat stručnou Haškovu charakteristiku (vnější i vnitřní).

Důležitým prvkem takovéto výuky je nutnost upozornit žáky na tehdejší politické a společenské poměry ve společnosti – okolnosti první světové války. Při tom se dostáváme do oblasti mezipředmětových vztahů (výuka dějepisu, případně občanské nauky a zeměpisu).

6. Závěr

Svou prací jsem se pokusila podat charakteristiku jednoho z nejslavnějších českých spisovatelů, Jaroslava Haška.

Prostřednictvím vzpomínek Haškových družek a přátel jsem se snažila poznat a pochopit Haškovu složitou povahu a jeho často velmi rozporuplné životní konání. Nebylo to vůbec jednoduché, protože osobnost Haška je opravdu hodně komplikovaná. Bylo by možné ji přirovnat k obrovskému bludišti, ze kterého je těžké najít správnou cestu ven.

Hašek byl člověk dvou tváří. Jednu ukazoval na veřejnosti, druhou, zřejmě tu skutečnou, odhaloval jen přes svými nejbližšími.

Před přáteli působil jako zhýralý bohém, neodpovědný pijan a zlomyslný vtipálek. Kdyby ale skutečně byl jen takový, dozajista by po sobě nemohl zanechat tak rozsáhlé literární dílo. Musel tedy být i velmi pilným a pracovitým umělcem. Hašek byl především talentovaný a geniální spisovatel, který své literární práci věnoval vše, včetně šťastného rodinného života. Kdyby žil stereotypním a nudným životem počestného občana, nikdy by nemohl napsat díla, která vyplnila mezeru ve světové literatuře. Jeho potřeba psaní byla ovšem velmi často spojena s potřebou získat peníze k zažehnání aktuální finanční krize, protože co vydělal, okamžitě utratil.

Psal o tom, co dokonale znal a sám intenzivně prožil. Přestože měl obrovský smysl pro humor, který také ve svých dílech dobře uplatnil, základním rysem jeho povahy nebyla veselost nebo bujnost, ale touha upoutat pozornost, zesměšňovat a karikovat. Byl více satirikem, než humoristou. „Jeho historky měly často velmi trpký spodní tón a vysmíval se v nich vlastní bolesti.“ Zdá se, jako by celý Haškův život byla jen přetvářka. Toto neustálé předstírání mu však zřejmě působilo trápení, které léčil alkoholem. Jeho povaha byla spíše dětská, ne-li dětinská. Na jedné straně byl velkým dítětem, na druhé straně velice chytrým a schopným člověkem. V jeho povaze se střídaly naprosté protiklady. Zápasily v něm dobro a zlo, důvěra a podezřívavost, pláč a smích, láska a zlomyslnost. Jeho vnímavá duše byla plná lidskosti, měl dobré srdce a velké

pochopení pro trpící lidi, na druhé straně nejvíc svým chováním ubližoval právě těm, které nejvíce miloval.

Hašek jednal většinou impulzivně. Nemyslel příliš dopředu, neplánoval. Soustředil veškerou svou energii do přítomnosti a nedbal případných následků, které bude mít jeho neuvážené jednání. Ani ve vztahu k lidem nejbližším, jimž důvěřoval, nedovedl přemoci svou bohémskou nezodpovědnost.

Na Haška mělo také veliký vliv prostředí, ve kterém se pohyboval. Přestože si velmi snadno zvykal na nové, neznámé prostředí, nedovedl se nikdy a za žádných okolností přizpůsobit průměru, mentalitě tzv. slušných lidí.

Haška nejlépe znala jeho první žena Jarmila Mayerová. Ta si dokázala nejlépe najít cestu k Haškovu srdci. Byla Haškovou životní láskou, kterou si musel doslova vybojovat a která trvala přes všechny vzájemné rozchody a léta odloučení až do Haškovy smrti.

Haškova druhá žena Šura sice poznala „dva“ Hašky, toho zodpovědného v Rusku a později pijana v Čechách, znala tedy obě stránky jeho povahy, přesto ho vždy viděla jen jakoby z jeho vnější strany. Viděla ho jen tak, jak Hašek dovolil, aby ho viděla. Šuře se narodil od Jarmily nikdy nepodařilo zcela proniknout do Haškova nitra, do jeho duše.

Soužití Haška se Šurou a Haška s Jarmilou mělo kromě mnoha odlišností také jeden společný rys. Obě tato manželství rozhodně nelze označit za harmonická, i když vztah mezi Haškem a Jarmilou se tak na počátku mohl jevit. Společné pro ně bylo také to, že se v nich Hašek necítil dobře. Manželství jako instituce nebylo zřejmě vhodné pro Haškovu povahu.

Jarmila i Šura měly v jednom podobné osudy. Obě zažily mnoho trápení kvůli Haškovi, přesněji kvůli jeho povaze. Přesto mu dovedly odpustit všechna příkoří, která jim způsobil. Odpustily mu, že jim jejich lásku a starostlivost oplácel tím, že jim působil nemalá utrpení a nadělal značné starosti.

7. Seznam použité literatury

- Ančík, Z.: O životě Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1953
- Bass, E.: O Jaroslavu Haškovi, in: Postavy a siluety. Symposium, Praha 1971
- Částka, J.: Můj život s Jaroslavem Haškem. Svět Sovětů, 1965, č. 40-43,
- Dušková, J.: Jaroslav Hašek. Okresní knihovna v edici Profily literárních osobností, Ústí nad Orlicí, 1983
- Hájek, J.: Jaroslav Hašek. Melantrich, Praha 1983
- Hašek, R.: Jaroslav Hašek ve vzpomínkách svého syna. Práce, 26, 1970, č. 264, 7. 11., s. 5
- Hašková, J.: Haškova pravda. Kmen, 1927, č. 7., 5. 4., s. 167 -168
- Hašková, J.: Profil mrtvého druha. Tribuna 5, 1923, č. 6, 10. 1., s. 3
- Hašková, J.: Vdova po Jaroslavu Haškovi. Tribuna 10, 1928, č. 61, 11. 3., s.6
- J. Hašek ve vzpomínkách své ženy. Průboj, 17, 1965, 24. 1. - 12. 2., č. 21 - 37, s. 3 - 4
- Galík, J./Machala, L./Petrů, E.: Panorama české literatury. Rubico, Olomouc 1999
- Kovářík, V.: Literární toulky po Čechách. Albatros, Praha 1984
- Kovářík, V.: Literární toulky Prahou. Albatros, Praha 1980
- Kuděj, Z. M.: Ve dvou se to lépe táhne. Tok, Praha 2000
- Lada, J.: Kronika mého života. Odeon, Praha 1974
- Langer, F.: Vzpomínání na Jaroslava Haška, In: Byli a bylo. SPN, Praha 1992
- Longen, E. A.: Můj přítel Jaroslav Hašek. Melantrich, Praha 1983
- Mach, J.: Ze starých vzpomínek. Milostný almanach Kmene pro jaro 1933, s. 80-86
- Mědílek, B.: Bibliografie Jaroslava Haška. Památník národního písemnictví, Panorama, Praha 1983
- Nový, K.: O Jarmile Haškové. Práce 4, 1948, 29. 9., č. 228, s. 3
- Nový, K.: Vzpomínka na spisovatelku Jarmilu Haškovou. Národní osvobození, 13, 1936, 23. 9., č. 222, s. 1 - 2
- Pospíšil, J.: Znal jsem Haška. Kruh, Hradec Králové 1977

- Pytlík, R.: Jaroslav Hašek. Čs. spisovatel. Praha 1962
- Pytlík, R.: Hašek mezi svými. Krajské nakladatelství, Havlíčkův Brod 1959
- Pytlík, R.: Haškův boj za socialistickou republiku. Krajské nakladatelství, Havlíčkův Brod 1960
- Pytlík, R.: Lidský profil Jaroslava Haška. Čs. spisovatel, Praha 1979
- Pytlík, R.: Toulavé house. Zpráva o Jaroslavu Haškovi. Mladá fronta, Praha 1971
- Pytlík, R.: Náš přítel Hašek. Mladá fronta, Praha 1979
- Sauer, F.: Franta Habán ze Žižkova. Nakladatelství politické literatury, Praha 1965
- Sauer, F. – Suk, I.: In memoriam Jaroslava Haška. vytiskl Neuber, Pour a spol. Praha 1924
- Soldán, L.: Jaroslav Hašek. Horizont, Praha 1982
- Stejskal, V.: Hašek na Lipnici. Krajské nakladatelství, Havlíčkův Brod 1953
- Šťastný, Z.: Alexandra Gavrillova vzpomíná. O činnosti Jaroslava Haška v SSSR. Obrana lidu, 16, 1957, č. 180, 28. 7., s. 6
- Šťastný, Z.: A. R. Šiškinová vzpomíná Jaroslava Haška. Svobodné slovo, 18, 1962, č. 275, 18. 11., s. 4
- Štěpánek, K.: Vzpomínky na poslední léta Jaroslava Haška. Krajské nakl., Havlíčkův Brod 1960
- Štrossová, I.: Jaroslav Hašek. Okresní knihovna – Okresní muzeum, Havlíčkův Brod 1983
- Vilímek, L.: Ženy kolem Jaroslava Haška. Národní osvobození, 19, 1948, č. 278, 27. 11., s. 3
- Vrbecký, F.: Haškova cesta do Libáně. Tvorba, 1980, č. 25, 18. 6., s. 15 - 17
- Warausová, W.: Přátelé Haškovi a lidé kolem nich. Východočeské nakl., Havlíčkův Brod 1965

Prameny

- Bouček, A.: Kopa historek ze života Jaroslava Haška. Práce, Praha 1983
- Hašek, J.: Májové výkřiky. Čs. spisovatel, Praha 1972
- Hašek, J.: Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války. Čs. spisovatel, Praha 1980

Cizojazyčná literatura

- Gottgetreu, E.: Beim Dichter des Schwejk zu Hause. Hamburger Echo, 54, 1928, č. 340, 8. 12.
- Mach, J.: Jaroslav und Jarmila. Prager Presse, 1936, č. 101, 10. 4., s. 4

Televizní dokument

- Potomci slavných. kamera/scénář/režie Václav Filip, Česká televize 2000

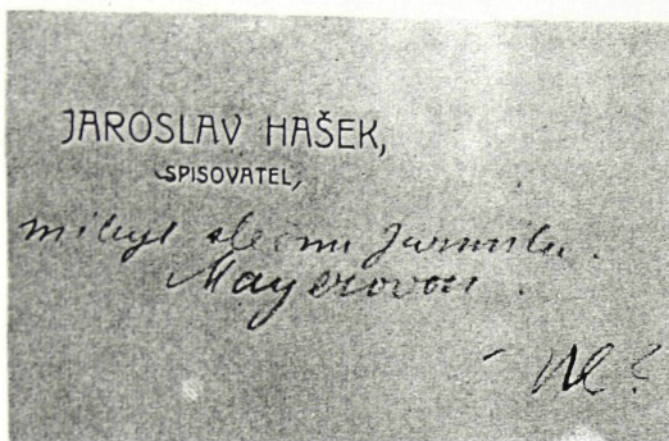
8. Seznam příloh

1. Jaroslav Hašek v době seznámení s Jarmilou Mayerovou
2. Jarmila Mayerová
3. Vizitka Jaroslava Haška
4. Haškův dopis Jarmile Mayerové z 23. 8. 1906
5. Svatební oznámení Jaroslava Haška a Jarmily Mayerové
6. Jaroslav Hašek a Jarmila Mayerová
7. Oddací list Jaroslava Haška a Jarmily Mayerové
8. Jaroslav Hašek politickým pracovníkem Rudé armády
9. Alexandra Gavrilovna Lvová (Šura)
10. Jaroslav Hašek a Alexandra Gavrilovna Lvová (Šura) v Lipnici

Příloha č. 1

Sam vác bylo velmi pěkné, leč jsem se na píčišti, jen psal m. tak
nepřítelům a chybať, které máme odprout. Tak přišel
vždy dle našeho způsobu, bez ohledu, jest-li se to nekomu
líbí. Tož myslím, že jsme nedělníci.

Papule mne loni velmi přelákaly, ale to mne, když
mám někoho rád a ten to nemůže jít, neodpočívám.

Leťo čeká nejgramatika jazyka samy si říká a ovšem
alja, jakal.

Keď jsme nyní k věci. K čemu jsem, že se náleží. Také
kolikrát, slova gna'to bývá, je slovesem, jak by se nám,
ale je to kloupe, abychom mentora, který chce opřít, přičiní se.

Dávného stálo ještě čiré mlha.

Ton jsem si neuvědomil, ale teď se nám, že se nám, že se nám,

ještě, že takový, velmi takový kloupe, jak jsem
myslel, ať se o to, nejspíš, že to, ať se o to,

nedal nic. Tak jsem mu polodělal, že ho exobitky.

Čekal jsem na něho, ale nevíme. Tohle tedy v práci
může být, stálo jsem mu oproti, list, aby

tedy dělal, nebo, že to napíše sám. Takže přijí.

Jan bratr, pokračují v přeměně. Takže přijí.

Teď jsem se nechtěl, až o samé bratry, ať se dostaví.

Leťo nepojede do Dabruka, tak to je, hadno bude
dne, než za dva měsíce.

Itaťra ležím a na té i na té práci, přiče
byla pěkná. Ať se dobře slá. Teď jsem i na té
několik let.

U alja, tak velmi dobře, nepřijí, ať se, libá, má
ale přiče.

J. Bohem!

Jeroslav

**JAROSLAV HAŠEK, SPISOVATEL
A REDAKTOR ČASOPISU „SVĚT ZVÍŘAT“,
S CHOTÍ JARMILOU, ROZENOU
MAYEROVOU,**

**OZNAMUJÍ —
SVŮJ SŇATEK.**

V PRAZE, V KVĚTNU 1910.

Příloha č. 9

